

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

Η Ανάδυση των BRICS

Τα Ρίσκα και οι Προοπτικές στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Ειδίκευσης
«Διοικητική της διακινδύνευσης στην παγκόσμια πολιτική»

Αθανάσιος Αθανασόπουλος

Τριμελής επιτροπή:
Αναπληρωτής Καθηγητής Νικήτας Σπύρος Κουτσούκης
Επίκουρος Καθηγητής Σωτήρης Πετρόπουλος
Επίκουρος Καθηγητής Νικόλαος Ραχανιώτης

Τελική έκδοση

Κόρινθος, 2021

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL & POLITICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE & INTERNATIONAL RELATIONS

MASTER'S PROGRAMME IN
"GLOBAL RISKS AND ANALYTICS"

The Emergence of the BRICS

The Risks and the Prospects in Global Governance

Master's dissertation specializing in
"Risk management in global politics"

Athanasios Athanasopoulos

Supervisors:

Associate Professor Nikitas Spyros Koutsoukis

Assistant Professor Sotiris Petropoulos

Assistant Professor Nikolaos Rachaniotis

Final version

Corinth, 2021

Φύλλο αξιολόγησης

Η διπλωματική εργασία με τίτλο «Η ανάπτυξη των BRICS» του Αθανάσιου Αθανασόπουλου αξιολογήθηκε από την τριμελή επιτροπή, τόσο ως προς την ποιότητα του κειμένου, όσο και ως προς τη ποιότητα της προφορικής παρουσίασης και υπεράσπισης της διπλωματικής εργασίας ενώπιον ακροατηρίου.

Η διαδικασία αξιολόγησης της διπλωματικής εργασίας ολοκληρώθηκε την xx/xx/xxxx με γενική επίδοση:

- Καλώς
- Λίαν Καλώς
- Άριστα

Τα μέλη της τριμελούς επιτροπής:

1. Αναπληρωτής Καθηγητής Νικήτας Σπύρος Κουτσούκης
2. Επίκουρος Καθηγητής Νικόλαος Ραχανιώτης
3. Επίκουρος Καθηγητής Σωτήρης Πετρόπουλος

Abstract

This study aims to present the acronym BRICS, which is associated with the following countries: Brazil, Russia, India, China, and South Africa. It investigates, in detail, if the creation of this group, the economic progress of each country, and its economic status globally, can put in place a different, multidimensional worldwide system. At first, it provides some vital details about the financial statement of BRICS countries, the purpose of their creation, and the agreement for the installation of the New Development Bank. The purpose of this study is to identify and analyze the risks that the BRICS has to face. However, despite the internal issues and the declining growth rates of the recent global financial crisis has caused, China continues to be an emerging economic superpower while Russia and India are rapidly growing.

Consequently, they can be the main pillars for the development of BRICS in the coming years. The BRICS continue to be at the forefront of the global political and economic scene, causing concern even to the world's superpowers, such as the United States and the European Union. To sum up, this study explores the linkages between the BRICS, the risk factors among BRICS markets as well as the common challenges such as those arising out of some different possible scenarios for their future.

Will the BRICS establish themselves as an economic superpower with great geopolitical influence, or will their internal problems result in further issues.

Keywords: BRICS, economical status, New Development Bank

Περίληψη

Η διπλωματική αυτή εργασία έχει στόχο να παρουσιάσει την δημιουργία και την πορεία της ομάδας των χωρών BRICS, ακρωνύμιο των χωρών Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Ν. Αφρική, με σκοπό να καταλήξουμε στο συμπέρασμα, εάν τελικά οι BRICS μπορούν να εδραιωθούν στο παγκόσμιο οικονομικό-πολιτικό σκηνικό, προκαλώντας ραγδαίες αλλαγές στην παγκόσμια διακυβέρνηση. Σε πρώτη φάση, θα αναλυθεί η πορεία τους, από την ιδέα της δημιουργίας τους, που παρουσίασε το 2001 ο Jim O'Neill, μέχρι τις Συνόδους Κορυφής που πραγματοποιήθηκαν, ώστε να φτάσουν τελικά στην ίδρυση της Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας. Στη συνέχεια, θα αναλυθεί το κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό καθεστώς της κάθε χώρας, με σκοπό την αναγνώριση των προβλημάτων που υπάρχουν στο εσωτερικό των BRICS, τα οποία μπορούν να βλάψουν την πορεία τους και την προσπάθειά τους να εξελιχθούν σε μια νέα οικονομική υπερδύναμη, ξεπερνώντας ακόμα και την κυρίαρχο Αμερική. Σκοπός, επίσης, είναι να αναγνωρίσουμε τους σημαντικότερους κινδύνους που έχει να αντιμετωπίσει η ομάδα, δίνοντας έμφαση στους πιο επικινδύνους από αυτούς.

Παρά όμως τα όποια εσωτερικά τους προβλήματα, καθώς επίσης και τους μειωμένους ρυθμούς ανάπτυξης που προκάλεσε η παγκόσμια οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, η ανερχόμενη οικονομικά υπερδύναμη Κίνα, η συνεχώς αναπτυσσόμενη και ελυσσόμενη Ρωσία και η οικονομικά αναπτυσσόμενη Ινδία, μπορούν να αποτελέσουν βασικά στηρίγματα για την ανάπτυξη των BRICS τα επόμενα χρόνια. Οι BRICS συνεχίζουν να μαγνητίζουν τα βλέμματα και να απασχολούν την διεθνή οικονομικο-πολιτική σκηνή, προκαλώντας μία ανησυχία ακόμη και στις υπερδυνάμεις του πλανήτη, όπως Η.Π.Α και Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένα όμως είναι το βασικό ερώτημα που θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στην εργασία αυτή, παραθέτοντας κάποια πιθανά σενάρια.

Θα καταφέρουν τελικά οι BRICS να εδραιωθούν ως οικονομική υπερδύναμη στον παγκόσμιο χάρτη, ή τα εσωτερικά τους προβλήματα θα αποτελέσουν εμπόδιο στην πορεία τους;

Λέξεις κλειδιά: BRICS, οικονομικο-πολιτική σκηνή, Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα (NAT)

Πίνακας περιεχομένων

Abstract.....	I
Περίληψη	II
Πίνακας περιεχομένων	III
Εισαγωγή.....	1
1 Το πανόραμα της παγκόσμιας οικονομίας και η εμφάνιση των BRICS.....	3
1.1 Γενικά στοιχεία	3
1.2 Από τις πρώτες συνόδους BRICS, στην Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα	6
1.3 Η πορεία της Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας των BRICS.....	8
2 Διεισδύοντας στις BRICS.....	10
2.1 Γενικά στοιχεία των χωρών	10
2.2 Βραζιλία - Ο "γίγαντας" της Ν. Αμερικής.....	11
2.3 Ρωσία - Η "αμφιλεγόμενη δύναμη" της παγκόσμιας οικονομικό-πολιτικής σκηνης	14
2.4 Ινδία - Ένα οικονομικό μεγαθήριο με σοβαρά εσωτερικά προβλήματα	17
2.5 Κίνα - Η "υπερδύναμη" της Ανατολής	19
2.6 Νότιος Αφρική - Η προσπάθεια για οικονομικό-κοινωνική ανέλιξη	22
3 Ανάλυση και διαχείριση κινδύνων στα πλαίσια των BRICS.....	25
3.1 Αναγνώριση και ανάλυση των κινδύνων που απειλούν τις οικονομίες των BRICS. 25	
3.2 Risk Analysis - Ανάλυση κινδύνων BRICS.....	31
3.3 Δέντρο γεγονότων σχετικά με την ανισοκατανομή του πλούτου	31
4 Συμπεράσματα	35

4.1 Πιθανά μελλοντικά σενάρια στην πορεία των BRICS	36
Κατάλογος Πηγών	38

Εισαγωγή

Με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, δηλαδή τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις που προκαλούν ανακατατάξεις και κυρίως κατακερματισμό του παγκόσμιου παραγωγικού συστήματος, μέσα από την εντυπωσιακή αύξηση του διεθνούς εμπορίου, την αλματώδη ανάπτυξη των παγκόσμιων αγορών κεφαλαίων και συναλλάγματος, την πολυεθνικοποίηση των επιχειρήσεων, καθώς και τις μετεγκαταστάσεις των παραγωγικών δραστηριοτήτων τους, η παγκόσμια οικονομία μεταμορφώνεται και μετασηματίζεται συνεχώς.

Τα τελευταία χρόνια έντονες κοινωνικο-πολιτικές και οικονομικές μεταβολές έχουν κάνει ιδιαίτερα αισθητή την παρουσία τους στο Διεθνή σκηνικό. Οι καθιερωμένες παγκόσμιες οικονομικές υπερδυνάμεις παρουσίασαν, ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία, σημάδια αστάθειας και αβεβαιότητας, γεγονός που ευνόησε τις αναδυόμενες παγκόσμιες οικονομίες, ώστε να εκμεταλλευτούν τις υπάρχουσες συνθήκες και να κινηθούν με σκοπό να επεκτείνουν την επιρροή και την ανάπτυξή τους, εδραιώνοντας τη θέση τους, οικονομικά και πολιτικά, παγκοσμίως. Παραδείγματος χάρη, η ομάδα των BRICS, που αποτελείται από τις χώρες Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότιος Αφρική, η οικονομική κατάσταση των οποίων σημείωσε σημαντική ανάπτυξη, δίνοντάς τους την δυνατότητα να προκαλέσουν ραγδαίες αλλαγές στην παγκόσμια οικονομικό-πολιτική διακυβέρνηση.

Οι απρόβλεπτες προκλήσεις, ωστόσο, που δεν υπήρχαν κατά την πρώτη σύλληψη της συμφωνίας των BRICS, όπως η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που ακολούθησε το 2008, τα σκαμπανεβάσματα των οικονομιών τους, τα τεράστια κοινωνικά ζητήματα, όπως οι εισοδηματικές ανισότητες, τα περιβαλλοντικά προβλήματα, που οξύνθηκαν με την πάροδο των ετών, αποτρέπουν όλο και περισσότερο την οικονομική και κοινωνική ευημερία των χωρών αυτών.

Στην εργασία αυτή, λοιπόν, θα αναλύσουμε την πορεία των εθνών BRICS, θα αναζητήσουμε τις τρέχουσες προκλήσεις και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν, μέσω μίας μήτρας κινδύνων (Risk Matrix), θα καταλήξουμε στον σημαντικότερο κίνδυνο αναλύοντας τον σε δενδρική ανάλυση και τέλος θα επιχειρήσουμε να αναφέρουμε ορισμένες μελλοντικές προοπτικές της ομάδας. Η πορεία για την μελλοντική τους ευημερία εξαρτάται όχι μόνο από το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα και τις μεγάλες δυνάμεις, αλλά και από το ατομικό

πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό τους υπόβαθρο. Θα καταφέρουν, λοιπόν, να πετύχουν τη βιωσιμότητα που θα τις φέρει στην κορυφή της παγκόσμιας οικονομικής σκηνής.

1 Το πανόραμα της παγκόσμιας οικονομίας και η εμφάνιση των BRICS

1.1 Γενικά στοιχεία

Στις 30 Νοεμβρίου 2001, παρουσιάστηκε από τον βρετανό οικονομολόγο Jim O' Neill η οικονομική μελέτη, με αριθμό 66, της Goldman Sacks, στοχεύοντας στην παρουσίαση νέων μελλοντικών οικονομικών αλλαγών στην παγκόσμια σκηνή. Σε αυτή την μελέτη, παρουσιάστηκε για πρώτη φορά, η ραγδαία οικονομική πρόοδος των χωρών Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία και της Κίνας, υπό συνθήκες συλλογικής δράσης και επιλογής μιας κοινής πολιτικό-οικονομικής πορείας, γεγονός που θα τις μετέτρεπε σε σημαντικό ανταγωνιστή των μεγάλων δυνάμεων της οικονομίας, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αν και αυτές οι χώρες εμφάνιζαν τεράστιες διαφορές τόσο σε οικονομικό, όσο σε κοινωνικοπολιτικό υπόβαθρο, σύμφωνα με τον O' Neill, ήταν σχεδόν βέβαιο ότι κατά την επόμενη δεκαετία, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (GDP), θα πετύχαιναν οικονομική άνοδο τόσο μεγάλη, ώστε να αλλάξει ριζικά το παγκόσμιο οικονομικο-πολιτικό καθεστώς. Πιο συγκεκριμένα, μέχρι το τέλος του 2000, η ομάδα αυτών των χωρών κατείχε το 23,3% του ΑΕΠ, με τους οικονομολόγους να εστιάζουν στην ταχυτάτη πορεία ανάπτυξης της αναδυόμενης τότε Κίνας, ως οικονομική υπερδύναμη.

Παρόλα αυτά, η μελέτη του O' Neill, εξαιτίας των συμβάντων της 11ης Σεπτεμβρίου, δεν είχε προλάβει να λάβει την ανάλογη δημοσιότητα, μιας και οι Η.Π.Α. και η παγκόσμια κοινότητα ήταν απασχολημένη στην Μέση Ανατολή. Δύο χρόνια αργότερα, ωστόσο, η Goldman Sacks παρουσίασε μία νέα έρευνα σχετικά με το μέλλον της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Έτσι, τον Οκτώβρη του 2003, οι Dominic Wilson και Roopa Purushothaman, προχώρησαν στη δημοσίευση μίας επόμενης οικονομικής μελέτης της Goldman Sacks (No 99 Παγκόσμια Οικονομική Μελέτη της Goldman Sacks), όπου υπογραμμίζονταν οι αρχικές σκέψεις του O' Neill σχετικά με την άνοδο της ομάδας BRICS. Εάν, λοιπόν, οι BRICS διατηρούσαν αυτόν τον ρυθμό ανάπτυξης, μέχρι το 2025 θα κατάφερναν να πετύχουν πρόοδο μεγαλύτερη του μισού των G6, σύμφωνα με την άνοδο του ΑΕΠ τους. Ακόμη, θα κατάφερναν μέχρι το 2050 να ξεπεράσουν ακόμα και το μέγεθος των G6. Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν το γεγονός ότι και σε

αυτήν την μελέτη η Κίνα βρισκόταν στο επίκεντρο, με τους οικονομολόγους να υποστηρίζουν ότι θα υπερβεί οικονομικά τις ανεπτυγμένες χώρες, μέχρι το 2016, με εξαίρεση τις Η.Π.Α, ενώ μέχρι το 2041, θα έχει πετύχει να υπερβεί και την οικονομία της Αμερικής.

Το 2010 η Νότιος Αφρική κατάφερε, μετά από έντονη προσπάθεια, να ενταχθεί στην ομάδα των χωρών BRIC, δίνοντας τους με αυτόν τον τρόπο, την ονομασία BRICS. Η είσοδος της Νοτίου Αφρικής ήταν, κατά κύριο λόγο, επίτευγμα της έντονης εξωτερικής της πολιτικής. Η ένταξη της αρχικά προκάλεσε προβληματισμό στη διεθνή σκηνή, μιας και ταχύτερα αναδυόμενες χώρες, όπως η Ινδονησία και η Νιγηρία, θα μπορούσαν να αποτελέσουν πέμπτο μέλος. Ωστόσο, η επιλογή της κάθε άλλο, παρά τυχαία δεν ήταν, όπως θα παρουσιάσουμε παρακάτω.

Συγκριτικά, οι ΗΠΑ έχουν μόνο περίπου το 4,3% του παγκόσμιου πληθυσμού και Γερμανία μόνο το 1%. Οι χώρες καλύπτουν το 1/3 της χερσαίας έκτασης της Γης, και κατείχαν ποσοστό 23,2% στο παγκόσμιο ονομαστικό ΑΕΠ, μέχρι τα τέλη του 2018 (19,980 USD), ενώ με βάση τα στοιχεία της Goldman Sacks, προβλέπεται να υπερβεί το 47% το 2050. Με αυτόν τον τρόπο, οι BRICS κατάφεραν να δημιουργήσουν την πιο περιβόητη αλλαγή στο οικονομικό στερέωμα. Οι ανοδικοί οικονομικοί δείκτες, καθώς και τα σημαντικά δημογραφικά και γεωπολιτικά στοιχεία, συντέλεσαν στη δημιουργία και την άνοδο της νέας αυτής αναδυόμενης συμμαχίας. Πιο συγκεκριμένα, οι χώρες BRICS περιλαμβάνουν το 40% του παγκόσμιου πληθυσμού, το οποίο ανέρχεται σε 3,1 δισεκατομμύρια ανθρώπους.

Παρακάτω παραθέτονται γεωγραφικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των χωρών, που συμβάλουν στην άνοδο της οικονομίας τους.

Πίνακας 1-1. Δημογραφία και γεωγραφικά δεδομένα των BRICS 2019.

Πηγή: World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files.

	Γεωγραφική έκταση (1000 km ²)	Πληθυσμός (εκατ. κάτοικοι)	Nominal GDP (current prices/trillion US\$)	Per Capital GDP (current prices/ US\$)
Brazil	8.515	211	1.87	8, 897
Russia	17.098	144	1.68	11,497
India	3.287	1,3 δις	2.87	2,100
China	9.984	1,4 δις	14.28	10,216
S. Africa	1.221	59	351 billion	6,001

Η Παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, που ακολούθησε, το 2008, ήταν μία περίοδος οικονομικής ύφεσης παγκοσμίως, η οποία προκάλεσε σοβαρά χρηματοπιστωτικά ζητήματα σε όλες σχεδόν τις χώρες του πλανήτη. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ήταν η σοβαρότερη οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση μετά την Παγκόσμια Οικονομική ύφεση του 1929 και θεωρείται ως η δεύτερη χειρότερη όλων των εποχών, η οποία συνεχίζει να προκαλεί έως και σήμερα ανεπιθύμητες συνέπειες σε πολλές οικονομίες, ακόμα και στους "ισχυρούς" της παγκόσμιας οικονομίας. Οι σοβαρότερες επιπτώσεις παρατηρήθηκαν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής γεγονός που δημιούργησε μία ευκαιρία για τις χρόνια αναπτυσσόμενες χώρες, να ανεβούν στην επιφάνεια, κατοχυρώνοντας μία θέση στην αρένα των οικονομικά ισχυρών χωρών, σταθεροποιώντας με αυτόν τον τρόπο και την πολιτικό-οικονομική θέση τους στην Παγκόσμια διακυβέρνηση. (Manoj Singh, 2015)

Κατά την περίοδο εκείνη, πολλοί ήταν αυτοί που υποστήριξαν ότι το τέλος των BRICS έχει φτάσει. Ωστόσο, την άποψη αυτή, ήρθαν να αναιρέσουν τα στοιχεία από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF-International Monetary Fund), κατά τα οποία, η ομάδα των BRICS κατάφερε εν μέσω κρίσης, και ιδιαίτερα το 2009, να μειώσει τις απώλειές της, ενώ οι

παγκόσμιες οικονομικές δυνάμεις, όπως οι ΗΠΑ και η Γαλλία, ήρθαν αντιμέτωπες με σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν το γεγονός ότι η Κίνα και η Ινδία, κατάφεραν να κρατήσουν σταθερή οικονομική πορεία, παρουσιάζοντας μικρές υποχωρήσεις. (IMF Working Paper,19/83, 2019)

Γίνεται, λοιπόν σαφές, ότι οι BRICS αποτελούσαν μια πραγματική αναδυόμενη παγκόσμια υπερδύναμη, επειδή όχι μόνο κατάφεραν να σημειώσουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, αλλά και να τους διατηρήσουν εν μέσω κρίσης, εδραιώνοντας τη θέση τους στο παγκόσμιο στερέωμα.

1.2 Από τις πρώτες συνόδους BRICs, στην Νέα Αναπτυξιακή Τράπεζα

Η πρώτη συνάντηση των BRICS, που σηματοδότησε την αρχή της αμοιβαίας πορείας της ομάδας, έγινε το 2009. Στις 16 Ιουνίου του **2009** στο **Yekaterinburg**, οι αρχηγοί των χωρών συμφώνησαν στην ενίσχυση του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ τους και προώθησαν το κοινό πολιτικό-διπλωματικό προφίλ τους. Εξέφρασαν κατευθείαν, την άποψη ότι οι αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες πρέπει να έχουν μεγαλύτερη φωνή και εκπροσώπηση σε διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, των οποίων οι προϊστάμενοι και τα στελέχη πρέπει να διορίζονται μέσω μιας ανοιχτής, διαφανούς και βασιζόμενης σε δίκαιες αξίες, διαδικασία επιλογής, στοχοποιώντας με αυτόν τον τρόπο το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα. Ήταν γεγονός πλέον, ότι οι BRICS αναγνωρίζονταν από τη διεθνή οικονομική σκηνή, ως χώρες με μεγάλη και ταχεία αναπτυσσόμενη πορεία, αποτελώντας με αυτόν τον τρόπο, μία παγκόσμια οικονομική υπερδύναμη, ικανή να διορθώσει τις ζημιές από την οικονομική κρίση που υπέστη η Αμερική και η Ευρωπαϊκή Ένωση. ([Joint Statement of the BRIC Countries' Leaders \(Yekaterinburg, Russia, June 16, 2009\)](#))

Την επόμενη χρονιά, στη **Brasilia** της Βραζιλίας (**Απρίλιος 2010**), έγινε η δεύτερη Σύνοδος, όπου οι αρχηγοί των χωρών τόνισαν την αναγκαιότητα ενός πολυδιάστατου συστήματος στην παγκόσμια διακυβέρνηση, υπογράμμισαν την ανάγκη για συνεργασία και πολυμερή διπλωματία των Ηνωμένων Εθνών, με στόχο την αμοιβαία αντιμετώπιση των προκλήσεων και των απειλών, καθώς επίσης, επισήμαναν και τη σημασία του πολυμερούς εμπορικού συστήματος, στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, με στόχο την παροχή ενός ανοιχτού, σταθερού, δίκαιου και αμερόληπτου περιβάλλοντος για το διεθνές εμπόριο. (II BRIC Summit - Joint Statement)

Στη συνέχεια, σε συνάντηση τους την ίδια χρονιά (Νέα Υόρκη, Σεπτέμβριος 2010), οι BRICS κατέληξαν στην είσοδο της Νοτίου Αφρικής, διαμορφώνοντας έτσι το τελικό όνομα της ομάδας σε BRICS.

Τον **Μάρτιο** του **2012**, οι πέντε πλέον ηγέτες συναντήθηκαν στο **Νέο Δελχί**, για την ετήσια Σύνοδό τους. Οι BRICS, έχοντας επιτύχει σταθερούς ρυθμούς ανάπτυξης, εστίασαν την προσοχή τους στην ύφεση που συνέχιζαν να αντιμετωπίζουν αρκετές ανεπτυγμένες οικονομίες, με βασικότερες αυτές της Ευρώπης. Επίσης, ανακοίνωσαν την επιθυμία τους για εκ νέου διαμόρφωση του ποσοστού του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, με βάση το οποίο καθορίζεται η “votingpower” των χωρών στο ΔΝΤ, διαμορφώνοντας έτσι την οικονομική ισχύ της κάθε χώρας, σύμφωνα με τα δεδομένα του ΔΝΤ. Ωστόσο, οι αλλαγές που πρότειναν οι χώρες BRICS, με σκοπό να αυξήσουν την ισχύ των ψήφων τους, απορρίφθηκαν από το Αμερικάνικο Κογκρέσο, επομένως δεν υπήρξε καμία αλλαγή στον τρόπο των ποσοστώσεων. Έτσι, οι πέντε πλουσιότερες χώρες κατείχαν το 40% των ψήφων του ΔΝΤ, ενώ 23 αφρικανικά κράτη διέθεταν μόλις 1%. Η απόφαση αυτή δυσaráεστησε σημαντικά τις BRICS, με αποτέλεσμα η άσκηση πίεσης στο ΔΝΤ για αποδοχή των μεταρρυθμίσεων, να αποτελέσει το βασικότερο θέμα της τέταρτης συνόδου. Γινόταν λοιπόν αντιληπτό ότι οι BRICS επιθυμούσαν να αλλάξουν την παρούσα εποχή, όπου το παγκοσμιοποιημένο σύστημα τείνει να ελέγχει όλες τις σφαίρες των παγκόσμιων δραστηριοτήτων, όπως την επενδυτική, την εμπορική, τη χρηματιστηριακή, την πολιτιστική, στα πλαίσια των ρυθμιστικών κανόνων και των διεθνών οργανισμών, όπως για παράδειγμα, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), η Παγκόσμια Τράπεζα (ΠΤ), ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ) κ.α. (Ρουμελιώτης Π., 2006)

Επίσης, η ελλιπής στήριξη χρηματοδότησης των αναδυόμενων οικονομιών, η μη λήψη μέτρων από την Παγκόσμια Τράπεζα για περαιτέρω διευκόλυνση του δανεισμού, καθώς και το υψηλό κόστος δανεισμού αποτελούσαν σημαντικά αίτια δυσaráεσκειας των χωρών BRICS. Ακόμη, η επιλογή του νέου ηγέτη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που θα πραγματοποιούνταν στο προσεχές μέλλον, δυσχέρανε ακόμα περισσότερο τις σχέσεις ανάμεσα στις BRICS και το ΔΝΤ, καθώς το ΔΝΤ, από το 1946 συνήθιζε να ορίζει Ευρωπαϊό Διευθύνοντα Σύμβουλο. Έτσι και έγινε, όταν η Christine Lagarde, η οποία τελούσε υπουργός οικονομικών της Γαλλίας, ανέλαβε CEO του ΔΝΤ την ίδια χρονιά. Αποτέλεσμα όλων αυτών, ήταν η ίδρυση μιας Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας από την ομάδα των BRICS, η οποία στόχευε αρχικά, την προώθηση κεφαλαίων σε έργα υποδομής και βιώσιμης ανάπτυξης, την παροχή στήριξης στις οικονομικά αναδυόμενες χώρες που αντιμετώπιζαν προβλήματα, καθώς και την άμεση ενίσχυση των ήδη ανεπτυγμένων οικονομιών. Η πρώτη ανακοίνωση για την ίδρυση της NAT έγινε κατά την Τέταρτη Σύνοδο Κορυφής τον Μάρτιο του 2012 στο Νέο Δελχί, με κύριο σκοπό της να προκαλέσει τις παγκόσμιες οικονομικές δυνάμεις και να κάνει σαφέστερη την πρόθεση ανεξαρτητοποίησης των BRICS από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Παγκόσμια Τράπεζα, την Αμερική και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Έτσι λοιπόν, οι BRICS πραγματοποίησαν την επίσημη ανακοίνωση για την ίδρυση της **Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας**, κατά την **Πέμπτη Σύνοδο** τους, στη **Νότιο Αφρική** το **2013**. Μετά το

πέρας της συνόδου, οι ηγέτες δήλωσαν ότι η έλλειψη μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης των αναπτυσσόμενων οικονομιών, θα μπορούσε να διορθωθεί ιδρύοντας μια νέα συλλογική τράπεζα, βιώσιμη, η οποία θα κατείχε ως πρώτο κεφάλαιο 50 δις δολάρια. Σύμφωνα με τους αρχηγούς των κρατών, ο σκοπός του νέου αυτού ιδρύματος θα ήταν: "Η Κινητοποίηση πόρων για έργα υποδομής και αειφόρου ανάπτυξης στις BRICS και άλλες αναδυόμενες οικονομίες, συμπληρώνοντας τις υπάρχουσες προσπάθειες για ενίσχυση πολυμερών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην παγκόσμια ανάπτυξη". Πέρα από την δημιουργία της νέας αυτής τράπεζας, οι υπουργοί εστίασαν και στη δημιουργία ενός οικονομικού δικτύου ασφαλείας, του CRA–Contingent Reserve Arrangement, ως αποθεματικό ρευστότητας, με αρχικό κεφάλαιο 100 δις δολάρια. Οι αποφάσεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα, οι BRICS να εισέλθουν στην παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση ακόμη πιο ενεργά, θεσπίζοντας τις βάσεις και πραγματοποιώντας τα πρώτα τους σταθερά βήματα μακριά από το ΔΝΤ. ([eThekweni Declaration \(Durban, RSA, March 27, 2013\)](#))

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό, ότι οι σύνοδοι κορυφής των BRICS, ακολούθησαν μία πορεία συζητήσεων ενότητας και συνεργασίας, προσπαθώντας να ανακτήσουν παραπάνω πολιτικά και οικονομικά δικαιώματα, χάρη στον μακροχρόνιο ρυθμό προόδου που κατάφεραν να σημειώσουν, αποφασίζοντας, επίσης, να πραγματοποιήσουν σημαντικές αλλαγές στην οικονομική τους αρχιτεκτονική. Στις επόμενες συνόδους που ακολούθησαν (1. Ούφα- Ρωσία, 2015. 2. Γκόα-Ινδία, 2016. 3. Χιάμεν-Κίνα, 2017. 4. Γιοχάνεσμπουργκ, 2018. 5. Μπραζιλία, 2019) συζητήθηκαν θέματα όπως της ενέργειας, του εμπορίου, της τραπεζικής συνεργασίας, του περιβάλλοντος και της κοινωνικής ανισότητας των χωρών BRICS. (Brics Brazil 2019, Declaration of the 11th BRICS summit.)

1.3 Η πορεία της Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας των BRICS

Σύμφωνα με τον Leslie Maasdorp, Αντιπρόεδρο της Νέας Αναπτυξιακής Τράπεζας, η NDB αποτελεί ένα έργο σε εξέλιξη, το οποίο όμως, έχει πλέον εξελιχθεί επιτυχώς από μια νεοσύστατη εταιρεία και βρίσκεται σε καλό δρόμο για να γίνει μια πλήρως πολυμερής τράπεζα ανάπτυξης. Οι πολυμερείς αναπτυξιακές τράπεζες είναι παγκόσμια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που υποστηρίζονται από κυβερνήσεις για να παράσχουν μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση για βιώσιμες υποδομές, όπως δρόμοι, σιδηρόδρομοι, λιμάνια, ηλεκτρική ενέργεια και τηλεπικοινωνίες. Αυτό γίνεται συνήθως με τη μορφή δανείων, κεφαλαίων, εγγυήσεων και άλλων χρηματοπιστωτικών μέσων.

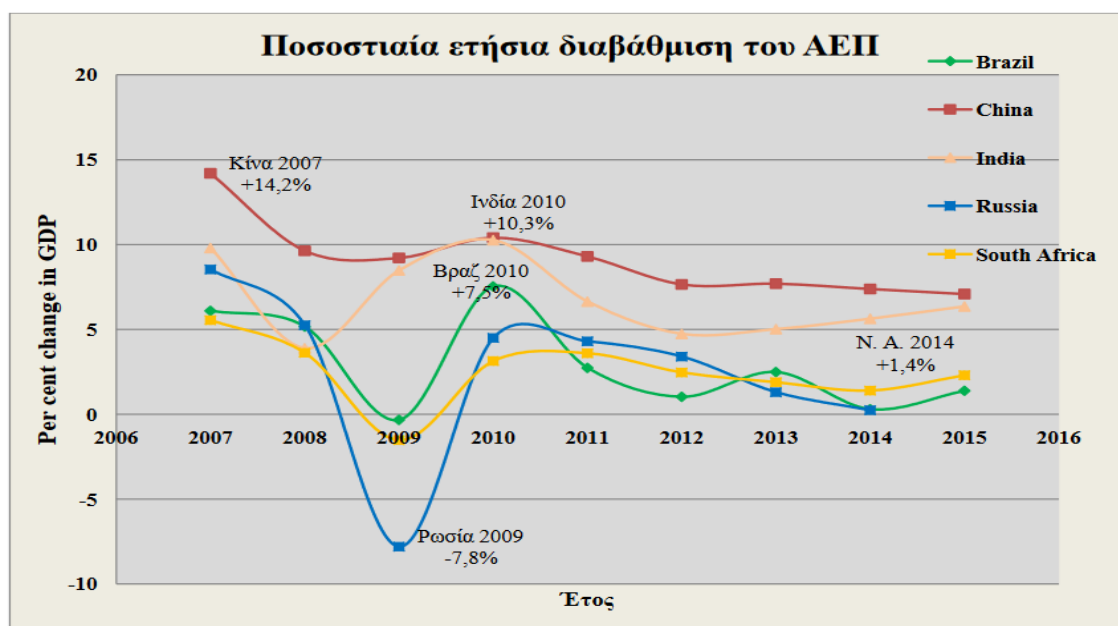
Μέχρι το 2019, λοιπόν, η NAT έχει να επισημάνει τρία βασικά επιτεύγματα. Αυτά είναι, ένα βιβλίο δανείων ύψους 10,2 δις. δολαρίων, τρεις επιτυχείς διεθνείς πιστοληπτικές αξιολογήσεις και η επιτυχής έναρξη δραστηριοτήτων άντλησης κεφαλαίου σε τοπικά νομίσματα. Πιο συγκεκριμένα, τα 37 δάνεια υποδομής της Τράπεζας μέχρι σήμερα,

συνολικής αξίας 10,2 δισ. δολαρίων, καλύπτουν τομείς από τις μεταφορές έως τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, το νερό και την αστική ανανέωση, ενώ μελλοντικά, σχεδιάζει να αυξήσει το απόθεμα πράσινης υποδομής στο χαρτοφυλάκιό της, δίνοντας προτεραιότητα στις επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενεργειακή απόδοση, βιώσιμη διαχείριση αποβλήτων και καθαρές μεταφορές. Παρακάτω, οι υψηλές αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας που έλαβε, αποτελούν βασική πτυχή του επιχειρηματικού μοντέλου για πολυμερείς τράπεζες ανάπτυξης, όπως η NAT, μειώνοντας το κόστος δανεισμού. Το χαμηλότερο κόστος δανεισμού αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ανάπτυξης, καθώς επιτρέπει στις τράπεζες να μεταφέρουν αυτό το όφελος με τη μορφή ανταγωνιστικών επιτοκίων για τα δάνεια τους. Τέλος, η Τράπεζα είχε καταφέρει μέχρι το 2019 να εκδώσει ομόλογα σε τοπικό νόμισμα στην Κίνα και την Ν. Αφρική και επρόκειτο να ολοκληρώσει την εγγραφή ενός προγράμματος ρούβλι, με την Ινδία και τη Βραζιλία να ακολουθήσουν στη συνέχεια. Παραδοσιακά, οι πολυμερείς αναπτυξιακές τράπεζες παρείχαν το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησής τους σε ξένο νόμισμα, όπως δολάρια ΗΠΑ ή ευρώ. Ωστόσο, η αστάθεια στις αγορές συναλλάγματος έχει κάνει τους δανειολήπτες πολύ πιο ευαίσθητους σε πιθανές αναντιστοιχίες νομισμάτων. Παρόλα αυτά το έργο της Τράπεζας βρίσκεται ακόμα στην αρχή του, έχοντας να αντιμετωπίσει σημαντικά προβλήματα, τόσο εξαιτίας του ταχέως μεταβαλλόμενου, παγκόσμιου οικονομικού τοπίου, όσο και εξαιτίας των εσωτερικών προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι χώρες BRICS, τα οποία θα αναλυθούν παρακάτω. (Leslie Maasdor, 2019)

2 Διεισδύοντας στις BRICS

2.1 Γενικά στοιχεία των χωρών

Όπως έγινε κατανοητό από το πρώτο κεφάλαιο, κινητήριος δύναμη της εδραίωσης των BRICS στην παγκόσμια σκηνή, αποτέλεσε η ισχυρή οικονομία των χωρών και κυρίως, οι σημαντικοί ρυθμοί ανάπτυξης τους, ακόμα και σε περιόδους παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, όπως το διάστημα 2007-2010. Κατόρθωσαν να σημειώσουν μικρές απώλειες, με μόνη εξαίρεση την Ρωσική οικονομία, χάρη στις κοινές οικονομικές αποφάσεις που έλαβαν σε θέματα αγορών, επενδύσεων και εμπορίου μεταξύ τους. Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προκύπτει το διάγραμμα που ακολουθεί, όπου παρουσιάζεται η ποσοστιαία μεταβολή του ονομ. ΑΕΠ των χωρών BRICS για την περίοδο 2007 -2015.

Διάγραμμα 21. Μεταβολή ονομαστικού ΑΕΠ επί της % (2007-2015-)

Πηγή: IMF Global Financial Outlook, October 2014

Από το διάγραμμα προκύπτει ότι μετά την παγκόσμια κρίση του 2009, οι χώρες BRICS είχαν αρχίσει να ανακάμπτουν, εμφανίζοντας σημαντική άνοδο του ΑΕΠ τους. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί η Κίνα, η οποία παρουσίασε ΑΕΠ +14,2% από το 2007, κάνοντας τους οικονομικούς αναλυτές παγκοσμίως να την ορίσουν ως "νέα παγκόσμια ανερχόμενη υπερδύναμη". Συνεχίζοντας στο διάγραμμα, από το 2009, η οικονομική ύφεση είναι εμφανής σε όλες τις οικονομίες των χωρών της ομάδας, με ορισμένες να πλήττονται περισσότερο, όπως η Ρωσία η οποία σημείωσε πτώση 7,8%, ενώ άλλες όπως η Ινδία κατέγραψαν ύφεση σε μικρότερο βαθμό (+0,2% το διάστημα 2008-2009). Επιπλέον, καθεμία από τις τέσσερις χώρες είχε ένα από τα 10 μεγαλύτερα ακαθάριστα εγχώρια προϊόντα το 2014.

Το γεγονός, λοιπόν, ότι οι χώρες BRICS εμφανίζουν μεταξύ τους πολλές διαφορές, με την κάθε μία να διαθέτει τα δικά της ξεχωριστά χαρακτηριστικά, μπορεί να αποδειχθεί το κυριότερο προνόμιο τους, το οποίο επιβάλλεται να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν με τον σωστότερο και εποικοδομητικότερο τρόπο. Αυτό γιατί το κάθε μέλος BRICS, παρουσιάζει προβλήματα και ελλείψεις σε κάποιους συγκεκριμένους τομείς, ενώ ταυτόχρονα πλεονεκτεί σε κάποιους διαφορετικούς. Εάν λοιπόν, η ομάδα δράσει σαν ενιαίο σύνολο, η κάθε χώρα θα μπορέσει να βοηθήσει στην βελτίωση και την οικονομική και κοινωνική ανέλιξη της άλλης. Ένα από τα βασικότερα παραδείγματα αυτής της αμοιβαίας πολιτικής, αποτελεί η συμφωνία ανάμεσα στην Κίνα και την Ρωσία για την παροχή φυσικού αερίου, που όπως προβλέπεται, θα επιφέρει στη Ρώσικη οικονομία 400 δις δολάρια τα επόμενα 30 χρόνια.

2.2 Βραζιλία - Ο "γίγαντας" της Ν. Αμερικής

Η Βραζιλία αποτελεί την μεγαλύτερη χώρα της Νοτίου Αμερικής, τόσο σε μέγεθος όσο και σε πληθυσμό, μιας και καταλαμβάνει από μόνη της το 1/3 της Νότιας Αμερικής. Είναι επίσης, η τέταρτη πλουσιότερη χώρα της ηπείρου από την άποψη του ΑΕΠ. Η Βραζιλία, αν και διαθέτει τεράστια ακτογραμμή κατά μήκος του Ατλαντικού Ωκεανού και συνορεύει με τις περισσότερες χώρες της Νότιας Αμερικής, με εξαίρεση τη Χιλή και τον Ισημερινό, ωστόσο δεν διαθέτει τις κατάλληλες υποδομές που θα την έκαναν οικονομική υπερδύναμη. Η οικονομία της υπέστη σημαντική οπισθοδρόμηση το 2013 και εισήλθε σε ύφεση τον επόμενο χρόνο. Αυτή τη στιγμή ανακάμπτει από την ύφεση, αν και η χώρα έχει επανεμφανιστεί. (Tim Marshall, 2015). Ο τομέας των υπηρεσιών συμβάλλει στο 73,2% του ΑΕΠ και ο βιομηχανικός τομέας αντιπροσωπεύει το 21,5%. Η γεωργία αντιπροσωπεύει μόλις το 5,3% του ΑΕΠ της χώρας.

Με βάση την απογραφή πληθυσμού του 2017, η Βραζιλία αριθμούσε 208 εκατομμύρια κατοίκους, από τους οποίους τα 104,3 εκατομ. είναι οικονομικά ενεργοί, ενώ στο ενεργό

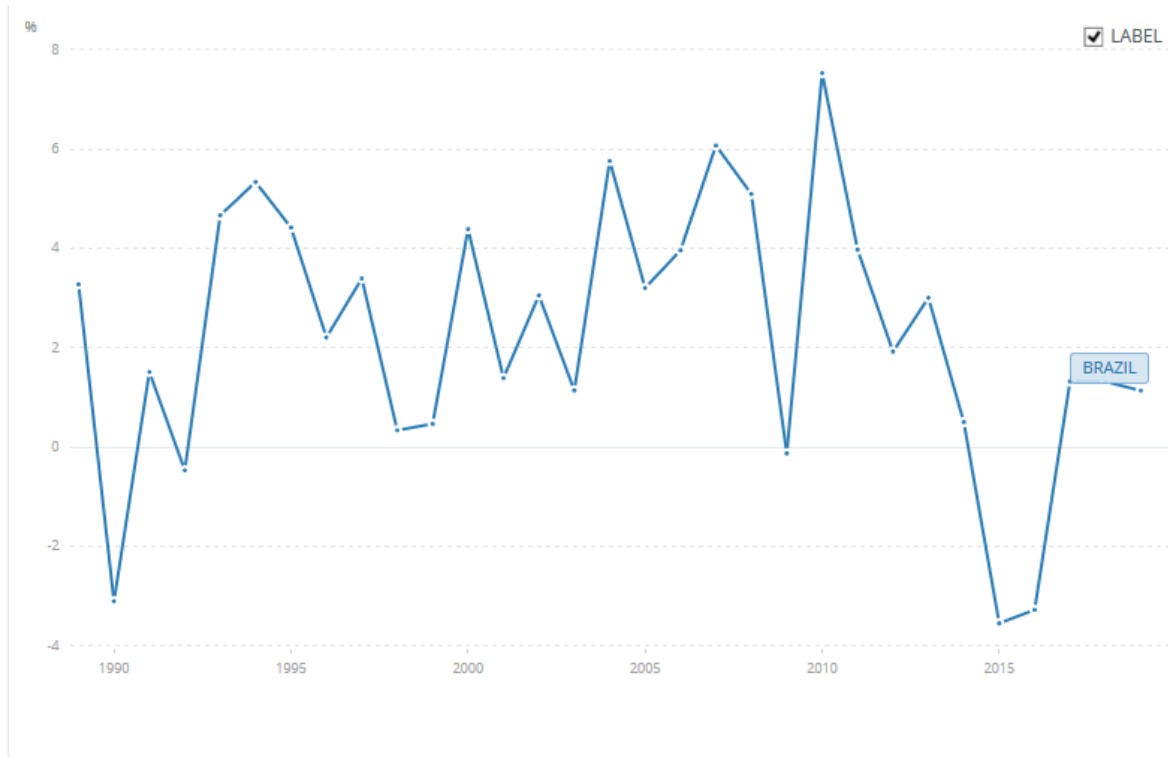
εργατικό δυναμικό της χώρας ανήκουν 91,3 εκατ. κάτοικοι. Το ποσοστό ανέργων ανερχόταν στο 12,5%, με την ανεργία στους νέους, κάτω των 25, να φτάνει το 26,8%. (Brazilian Institute of Geography and Statistics - IBGE, Continuous National Household Sample Survey 2012/2017.).

Η οικονομική ανάπτυξη που έχει, κατά καιρούς, γνωρίσει η Βραζιλία οφείλεται κυρίως στην παραγωγή τροφίμων και στις εξαγωγές τους παγκοσμίως. Είναι γνωστή για τα γεωργικά της προϊόντα, με βασικότερα, τη σόγια, το βόειο κρέας και τον καφέ. Τα κέρδη από τις εξαγωγές σόγιας το 2017 ανήλθαν σε 19.327 εκατ. δολάρια, ενώ από το 2018, κατέχει την πρώτη θέση στην παραγωγή καφέ, φτάνοντας σε πάνω από 61 χιλιάδες σάκους 60 κιλών. Επίσης, η χώρα έχει περίπου 21,8 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ φυσικών πόρων, όπως χρυσό, σίδηρο, πετρέλαιο και ξυλεία. Ωστόσο, η ανάκτησή τους συμβαίνει συχνά σε βάρος του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της συνεχιζόμενης αποψίλωσης στην λεκάνη του Αμαζονίου, η οποία περιέχει το μεγαλύτερο τροπικό δάσος στον κόσμο.

Η Βραζιλία αν και καταλαμβάνει από μόνη της το 1/3 της Νότιας Αμερικής, ωστόσο, δεν διαθέτει τις κατάλληλες υποδομές για να γίνει πλούσια. Το 1/3 της χώρας αποτελείται από ζούγκλα, όπου είναι εξαιρετικά ασύμφορη και σε κάποιες περιπτώσεις παράνομη η αποψίλωση εδαφών για τη δημιουργία σύγχρονης κατοικήσιμης γης. Παρόλα αυτά, και μετά την αποψίλωση το έδαφος της ζούγκλας είναι τόσο άγονο, που μέσα σε λίγα χρόνια η καλλιέργεια καθίσταται μη βιώσιμη. Ένα ακόμη πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα είναι η έλλειψη σύγχρονου οδικού δικτύου, η οποία με τη σειρά της συνοδεύεται από την έλλειψη σιδηροδρομικού δικτύου. Ο συνδυασμός αυτός δεν αποτελεί την καλύτερη συνταγή για ένα επικερδές εμπόριο ή για πολιτική ενοποίησης μιας τέτοιας τεράστιας επικράτειας. (Tim Marshall, 2015). Η Βραζιλία εμφανίζει τα μεγαλύτερα προβλήματα υποδομών σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες του ομίλου BRICS. Σύμφωνα με τον παγκόσμιο δείκτη ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, η Βραζιλία καταλάμβανε την 108η θέση μεταξύ 137 οικονομιών το 2017, όσον αφορά τη γενική ποιότητα των υποδομών της. (Quality of overall infrastructure, 2017, World Economic Forum)

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια, το βιοτικό επίπεδο της χώρας ανήλθε στα επίπεδα ανεπτυγμένων χωρών. Πιο συγκεκριμένα, η Βραζιλία διένυσε ένα διάστημα οικονομικο-κοινωνικής ανάπτυξης, τα έτη ανάμεσα στο 2003 και 2014, κατά το οποίο, σύμφωνα με τη διεθνή γραμμή φτώχειας της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Βραζιλία μείωσε τη φτώχεια από το 25% του πληθυσμού το 2004 σε 8,5% το 2014. Η ακραία φτώχεια μειώθηκε από 12% σε 4% την ίδια περίοδο. Καθώς εκατομμύρια άνθρωποι απομακρύνθηκαν από τη φτώχεια, η μέση τάξη ενισχύθηκε. Το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο μέτρο ανισότητας - ο συντελεστής Gini (όσο πιο κοντά στο 1, τόσο πιο άνιση) μειώθηκε από 0,60 το 1990 σε 0,51 το 2014 σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας. Παρόλα αυτά όμως, το

ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από το όριο της φτώχειας ανέρχεται περίπου στο 4,4%. Επίσης, από το σύνολο του ετήσιου εισοδήματος, μόνο το 10,6% παρέχεται για την εκπαίδευση, την υγεία και τον πολιτισμό. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι μεγάλο τμήμα των κατοίκων της χώρας δεν έχουν ολοκληρώσει ούτε τη βασική εκπαίδευση, σταματώντας τη φοίτηση στο στάδιο του γυμνασίου. (BRICS Joint Statistical Publication 2018 / Statistics South Africa)

Διάγραμμα 2-2. Ετήσια ανάπτυξη ΑΕΠ %. Έτη 1990-2019

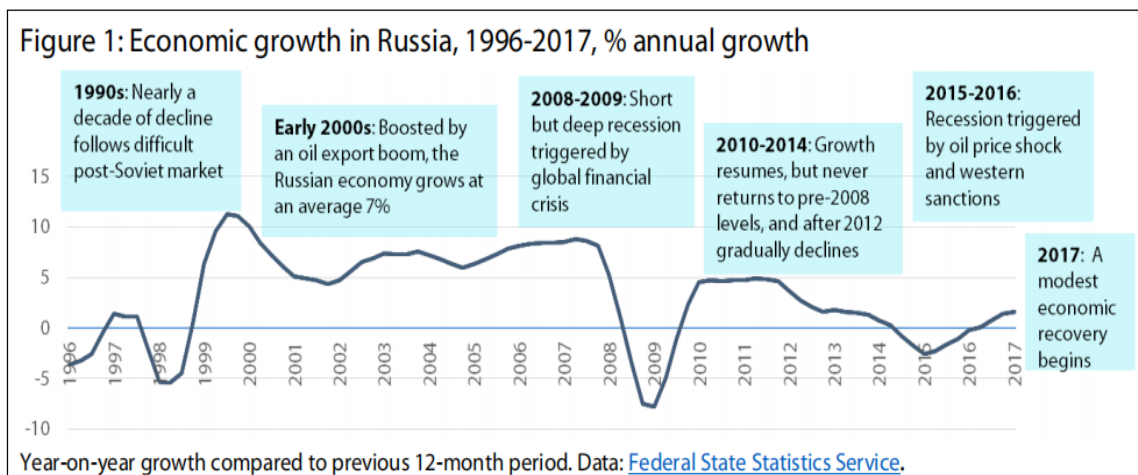
Πηγή: World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files.

Η οικονομική ανισότητα, λοιπόν, αποτελεί τη σημαντικότερη πρόκληση για την οικονομική ανέλιξη της χώρας, μιας και έχει φτάσει σε ακραία επίπεδα, παρά το γεγονός ότι είναι μία από τις μεγαλύτερες οικονομίες στον κόσμο. (Tim Marshall, 2015). Η χώρα μπόρεσε να μειώσει την ανισότητα, απομακρύνοντας εκατομμύρια ανθρώπους από τη φτώχεια, αυξάνοντας έτσι τη βάση της κοινωνικής πυραμίδας. Ωστόσο, παρά την εξέλιξη αυτή, ο ρυθμός ήταν πολύ αργός και ο γίγαντας της Λατινικής Αμερικής παραμένει μία από τις πιο άνισες χώρες του πλανήτη. Περίπου το 25% των Βραζιλιάνων πιστεύεται ότι ζουν στις περιβόητες φαβέλες. Όταν ένας στους τέσσερις πολίτες ενός κράτους ζει στην απόλυτη φτώχεια, είναι δύσκολο για αυτό να γίνει πλούσιο. Αυτό δεν σημαίνει ότι η Βραζιλία δεν είναι μία ανερχόμενη δύναμη, μόνο ότι η άνοδος της έχει ταβάνι.

Η Βραζιλία πρέπει να επιταχύνει την αύξηση της παραγωγικότητας της και την ανάπτυξη των υποδομών της. Το πρόβλημα της παραγωγικότητας της Βραζιλίας μπορεί να αποδοθεί στην απουσία κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, σημαντικές ελλείψεις σε εδαφικές υποδομές, εξαιτίας της τεράστιας έκτασης ζούγκλας, το ανεπαρκές οδικό δίκτυο και τις ανεπαρκείς υποδομές λιμανιών ώστε να διευκολύνεται η εμπορική δραστηριότητα, διάφορα προγράμματα υποστήριξης για εταιρείες που δεν έχουν ακόμη αποφέρει αποτελέσματα, καθώς και τα τεράστια ποσοστά εισοδηματικής ανισότητας.

2.3 Ρωσία - Η "αμφιλεγόμενη δύναμη" της παγκόσμιας οικονομικό-πολιτικής σκηνής

Η Ρωσία είναι μια χώρα παγκόσμιας σημασίας και μεγάλης ποικιλομορφίας. Η μεγαλύτερη διηπειρωτική χώρα του κόσμου, εκτείνεται σε έντεκα ζώνες ώρας και είναι η ένατη πιο πυκνοκατοικημένη χώρα στον κόσμο. Η ρωσική οικονομία είναι μεγάλη, αλλά η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, οδήγησε ταυτόχρονα και στην πτώχευση της ρωσικής οικονομίας. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της κατάρρευσης συνέβη κατά τη θητεία του Boris Yeltsin, του πρώτου εκλεγμένου προέδρου της Ρώσικης Ομοσπονδίας, ο οποίος αποφάσισε να απελευθερώσει το εμπόριο και τις αγορές, προχωρώντας σε ιδιωτικοποιήσεις, με βάση τα πρότυπα του ΔΝΤ και της Αμερικής. Οι κινήσεις του αυτές, ωστόσο, οδήγησαν τη χώρα στην μεγάλη οικονομική κρίση της δεκαετίας του '90. Τα τραγικά αποτελέσματα ήταν η μείωση του ΑΕΠ κατά 50%, ο προϋπολογισμός του κράτους κυμάνθηκε στο 9%, οδηγώντας την οικονομία της χώρας στην κατάρρευση το 1998. Ήταν πλέον κατανοητό ότι οι μεταρρυθμίσεις είχαν αποτύχει, με τις μισές τράπεζες να καταρρέουν και να κλείνουν. Παρόλα αυτά, όπως δείχνει το γράφημα, το μερίδιο της Ρωσίας στην παγκόσμια οικονομία ανέκαμψε γρήγορα μετά την ανάληψη του Πούτιν, από περίπου 2% σε περίπου 4%. (Economic Overview of Russia, Focus Economics, 2020)

Διάγραμμα 2-3. Οικονομική ανάπτυξη στη Ρωσία, 1996-2017, % ετήσια ανάπτυξη.

Έπειτα από την προληπτική και έγκαιρη αντίδραση της κυβέρνησης και της Κεντρικής Τράπεζας στους βασικούς τομείς της ρωσικής οικονομίας, καθώς και το σταθερό πολιτικό καθεστώς, επέφεραν στη χώρα μεγάλη και σταθερή ανέλιξη, έως και 7% ετησίως από το 1999. Ωστόσο, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 έθεσε τέλος σε αυτήν τη διαδικασία και η οικονομία της Ρωσίας ξεκίνησε σαφώς μετά το 2013, μια επιβράδυνση που επιδεινώθηκε από την πτώση των τιμών του πετρελαίου το 2014.

Η οικονομική συμφορά, όμως, που έπληξε τη Ρωσία το 2014, ήταν μοιραία, αφού η τιμή του πετρελαίου έπεσε κάτω από τα 50 δολάρια το βαρέλι, και ακόμα χαμηλότερα το 2015. Ο προϋπολογισμός της Μόσχας για το 2016 και οι προβλεπόμενες δαπάνες για το 2017 υπολογίστηκαν με βάση την τιμή των 50 δολαρίων και, παρότι η Ρωσία άρχισε να σημειώνει επιδώσεις ρεκόρ στην άντληση του πετρελαίου, γνώριζε ότι δεν μπορεί να εξισορροπήσει τους ισολογισμούς της χώρας. Έφτασε έτσι, στο σημείο να χάνει περίπου 2 δισ. δολάρια για κάθε πτώση του δολαρίου στην τιμή του πετρελαίου και η ρώσικη οικονομία υπέστη βαρύτατο πλήγμα, με μεγάλο μέρος του πληθυσμού να δοκιμάζεται σκληρά. Σημαντικό βήμα για την ανάκαμψη της οικονομίας της χώρας, θεωρείται η συμφωνία πετρελαίου μεταξύ Κίνας- Ρωσίας, κατά την οποία, από το 2019 η Ρωσία προμηθεύει την Κίνα με 38 δισ. κυβικά μέτρα φυσικού αερίου τον χρόνο, σε μια τριακονταετή συμφωνία αξίας 400 δισ. δολαρίων.

Η οικονομική πρόοδος της χώρας, επέφερε ως το 2019 αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης στα 147 εκατομμύρια κατοίκων, με το 62,5% να ανήκουν στο εργατικό δυναμικό και την ανεργία να κυμαίνεται στο 4,4%. Η Ρωσία παρέχει το καλύτερο βιοτικό επίπεδο στους κατοίκους της, σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες BRICS, με το 3,5% του ΑΕΠ να δαπανείται για την παιδεία και το 3,1% για την δημόσια υγεία. Ο αριθμός των κατοίκων που ζουν κάτω από τα όρια φτώχειας, το οποίο ανέρχεται μόλις στο 0,2%. (Potential growth. Outlook and options for the

Russian Federation. World Bank, 2018). Η Ρωσία, επίσης, κατέχει το υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα μεταξύ των χωρών BRICS, με 11,584\$. (World Bank data 2019). Παρά τη σημαντική ανάπτυξή της όμως, το κατά κεφαλήν εισόδημα της Ρωσίας είναι το ένα πέμπτο του μέσου όρου του ΟΟΣΑ. Σημαντικό μέρος του πληθυσμού, περίπου το 27,5%, καταφέρνει να αποφοιτήσει από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, διατηρώντας με αυτόν τον τρόπο το ποσοστό του αναλφαριθμητισμού μόλις στο 0,2%. (BRICS Joint Statistical Publication 2018 / Statistics South Africa Published by Statistics South Africa, Private Bag X44, Pretoria 0001)

Συνεχίζοντας, η Ρωσική οικονομία εξαρτάται κυρίως από την παραγωγή και διακίνηση ενέργειας. Το 60% των εξαγωγών της αφορούν το αργό πετρέλαιο (93.306 εκατ. δολάρια), τα προϊόντα πετρελαίου (58.244 εκατ. δολάρια) και φυσικού αερίου (38.147 εκατ. δολ.). Η αξία των εξαγωγών της χώρας, με βάση τα στοιχεία του 2019, ανήλθαν στα 476.4 εκατ. δολ., ενώ οι εισαγωγές της στα 349.7. Ωστόσο, η εξάρτηση της οικονομίας της από τις εξαγωγές υδρογονανθράκων σημαίνει ότι η οικονομία της θα υποφέρει κάθε φορά που οι τιμές του πετρελαίου θα πέφτουν, όπως συνέβη το 2008 και ξανά το 2014. Η Ρωσική οικονομία υποφέρει επίσης από σημαντική έλλειψη τραπεζικών υποδομών, εξαιτίας των ανεπαρκώς αναπτυγμένων χρηματοπιστωτικών αγορών, της δυσκολίας στη λήψη δανείων και στις περιορισμένες επιλογές επενδύσεων. (World Economic Forum's 2017, Global Competitiveness Report)

Από την άλλη πλευρά, η Ρωσία έρχεται αντιμέτωπη με το τεράστιο πρόβλημα διαφθοράς που την ταλανίζουν, αποστερώντας τεράστια ποσά από τον κρατικό προϋπολογισμό, το εμπόριο και τα δημόσια ταμεία. Οι απώλειες που υπέστη η ρωσική οικονομία από το φαινόμενο της διαφθοράς στον δημόσιο τομέα, όπως δήλωσε ο Γενικός Εισαγγελέας της Ρωσίας Γιούρι Τσάϊκα σε συνέντευξη του στην εφημερίδα Kommersant, σε διάστημα δυόμιση ετών έως το 2018, υπερέβησαν τα 148 δισεκατομμύρια ρούβλια (περίπου τα 2,5 δισεκατομμύρια δολάρια). Με βάση τα στοιχεία από το Δείκτη Διεθνούς Διαφάνειας (CPI), το 2017 η Ρωσία ήταν η πιο διεφθαρμένη χώρα στην Ευρώπη και η 46η πιο διεφθαρμένη στον κόσμο, στο ίδιο επίπεδο με το Μπαγκλαντές και τη Γουατεμάλα. Η εικόνα της Ρωσίας ως τρομακτικά διεφθαρμένη χώρα αποτρέπει τους ξένους να επενδύσουν, αποτελώντας έτσι σημαντικό εμπόδιο στην οικονομική πορεία της. (Seven economic challenges for Russia, 2018)

Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι η οικονομία της χώρας έχει υποστεί πολλά скаμπανεβάσματα ανά τα χρόνια, η ανάπτυξη της εξαρτάται στο μεγαλύτερο ποσοστό της από τη διακίνηση πετρελαίου και χρήζει άμεσης αναδιάρθρωσης των οικονομικών υποδομών της.

2.4 Ινδία - Ένα οικονομικό μεγαθήριο με σοβαρά εσωτερικά προβλήματα

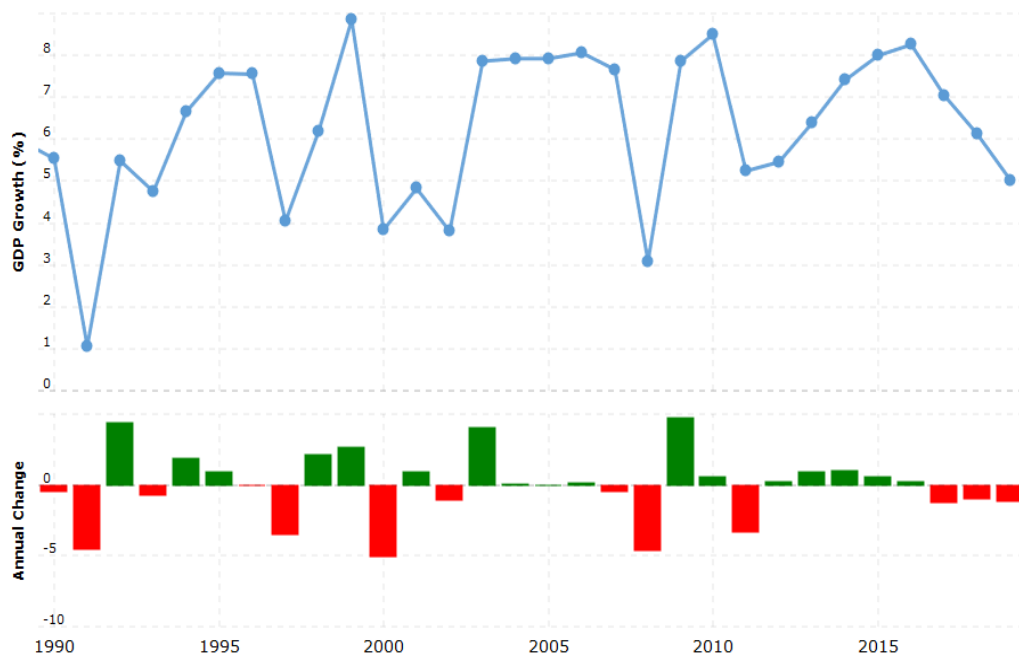
Η Ινδία συγκαταλέγεται στις αναδυόμενες παγκόσμιες δυνάμεις, με μία διαρκώς αυξανόμενη οικονομία και μία διευρυνόμενη μεσαία τάξη. Η Ινδία, με βάση τα στοιχεία του ΔΝΤ, αποτελεί σήμερα την πέμπτη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως με βάση το ΑΕΠ της. Ταυτόχρονα, στα εδάφη της κατοικεί ο δεύτερος μεγαλύτερος πληθυσμός παγκοσμίως, μετά από αυτόν της Κίνας, με αυτόν να φτάνει πάνω από 1,3 δις ανθρώπων. Η αύξηση του ΑΕΠ της χώρας ήταν από τις υψηλότερες στον κόσμο την τελευταία δεκαετία, επιτυγχάνοντας έτσι την τακτικά ετήσια αύξηση μεταξύ 6-7%. Η Ινδία είναι η έβδομη μεγαλύτερη σε έκταση χώρα του πλανήτη, συνορεύει με έξι χώρες και διαθέτει πλωτούς ποταμούς συνολικού μήκους 14.500 χιλιομέτρων. Επίσης, διαθέτει αξιόπιστα αποθέματα υδάτων και τεράστιες εκτάσεις καλλιεργήσιμης γης, καθώς ακόμη, είναι κύριος παραγωγός άνθρακα και έχει ικανοποιητικές ποσότητες πετρελαίου και φυσικού αερίου. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι η Ινδία αποτελεί μία χώρα που διαθέτει τις υποδομές και για ξένες επενδύσεις και ανάπτυξη του εμπορίου, η ανάπτυξη ωστόσο της τεχνολογίας σημαίνει ότι η χώρα θα χρειάζεται συνεχώς τεράστιες ποσότητες ενέργειας, περισσότερες από αυτές που διαθέτει το έδαφός της. Επομένως είναι αναγκασμένη να δαπανά τεράστια ποσά για την εισαγωγή ενέργειας, με αποτέλεσμα να μην καταφέρνει να διαχειριστεί και να ανεβάσει οικονομικά το βιοτικό επίπεδο των δισεκατομμυρίων κατοίκων της.

Παρόλα αυτά, η Ινδία καταγράφει από τα χαμηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα παγκοσμίως, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τεράστια κοινωνικά ζητήματα στο εσωτερικό της, εξαιτίας της φτώχειας, του θρησκευτικού φανατισμού και των φυλετικών διακρίσεων που κυριαρχούν στον πληθυσμό της. Ειδικότερα, το κατά κεφαλήν εισόδημά των Ινδών κατοίκων καταγράφεται στο 2.104\$, ενώ επίσης το 39,5% των κατοίκων της είναι οικονομικά ενεργοί, με το 24,3% αυτών να δραστηριοποιούνται στον δευτερογενή τομέα παραγωγής της Ινδίας. Η ανεργία στην χώρα κυμαίνεται σε αρκετά χαμηλό επίπεδο, στο 2,2% (2018), ωστόσο, το τραγικά χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα δεν συμβάλλει στην βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα, παρά την εφαρμογή πολλών προγραμμάτων στέγασης, η έλλειψη στέγης παραμένει και η συνεχιζόμενη αστικοποίηση θα προσθέσει νέες πιέσεις. Πολλά νοικοκυριά εξακολουθούν να ζουν σε επισφαλείς συνθήκες. Το 2015, περίπου 40 εκατομμύρια νοικοκυριά αντιμετώπισαν έλλειψη στέγασης σύμφωνα με τις κυβερνητικές εκτιμήσεις. Επιπλέον, στην Ινδία παραμένει το ένα τέταρτο των φτωχών στον κόσμο, καθώς μόνο το 39% των κατοίκων της υπαίθρου μπορούν να έχουν πρόσβαση σε εγκαταστάσεις αποχέτευσης και σχεδόν το ήμισυ του συνολικού πληθυσμού εξακολουθεί να πραγματοποιεί αφόδευση στο ύπαιθρο, σύμφωνα με τον ΟΗΕ.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι η Ινδία παρουσιάζει τα χαμηλότερα ποσοστά ΑΕΠ, μεταξύ των BRICS, που δαπανώνται για την παιδεία και την υγεία, με 2,7% και 1,2% αντίστοιχα. Η βελτίωση του κλάδου της δημόσιας υγείας είναι ζωτικής σημασίας για τους κατοίκους της χώρας, εξαιτίας ορισμένων ασθενειών, όπως η ελονοσία, η φυματίωση και η χολέρα που συνεχίζουν να ταλαιπωρούν την χώρα προκαλώντας τον θάνατο δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων ετησίως. Αιτία όλων αυτών των ασθενειών αποτελούν η τεράστια μόλυνση των υδάτων, η έλλειψη τήρησης βασικών κανόνων υγιεινής, η έλλειψη βασικών εμβολιασμών και φαρμάκων και γενικά το χαμηλό βιοτικό επίπεδο που παρέχει η χώρα στους κατοίκους της. (BRICS Joint Statistical Publication 2018 / Statistics South Africa Published by Statistics South Africa, Private Bag X44, Pretoria 0001).

Η Ινδία, επίσης, κατατάσσεται στην χειρότερη θέση όσον αφορά το ζήτημα της ποιότητας του αέρα και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η ποιότητα του αέρα στις περισσότερες ινδικές πόλεις δεν ανταποκρίνεται στα ασφαλή επίπεδα μόλυνσης του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ), με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα το γεγονός ότι η χώρα είχε 9 στις 10 πιο μολυσμένες πόλεις στον κόσμο το 2018. Οι φτωχοί καίνε συχνά ξύλα, κόπρανα και υπολείμματα καλλιεργειών για να μαγειρέψουν, συμβάλλοντας στην ατμοσφαιρική ρύπανση σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους, η οποία αποτελεί μια σημαντική αιτία πρόωρων θανάτων, που επίσης βλάπτει την ανάπτυξη των παιδιών.

Η συμμετοχή της Ινδίας στην παγκόσμια οικονομία είναι υψηλή και αυξάνεται, με εξαιρετικές επιδόσεις σε ορισμένες υπηρεσίες. Η έκθεση στο εμπόριο έχει αυξηθεί μετά τη μείωση των δασμολογικών φραγμών στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Ωστόσο, τα κοινωνικά προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει η χώρα παραμένουν αρκετά. Τέλος, και η δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, η υποαπασχόληση και η εισοδηματική ανισότητα παραμένουν μεγάλες προκλήσεις. (India Executive Summary, December 2019, OECD Economic Surveys)

Διάγραμμα 2-4. Ετήσια ανάπτυξη ΑΕΠ %. Έτη 1990 – 2019.

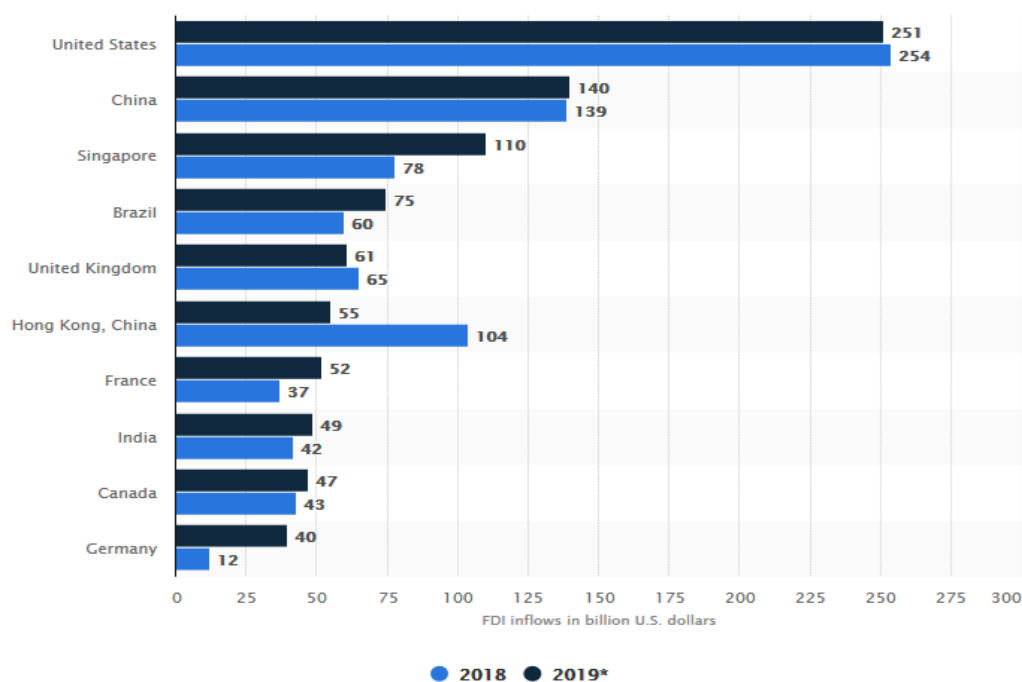
Πηγή: World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files.

2.5 Κίνα - Η "υπερδύναμη" της Ανατολής

Η Κίνα αποτελεί τον οικονομικό "γίγαντα" της Ανατολής, όπως τη αποκαλούν πολλοί οικονομικοί αναλυτές, με αποτέλεσμα να της έχει δοθεί και ο τίτλος της "ηγέτιδας" της ομάδας BRICS. Η Κίνα φιλοξενεί στα εδάφη της από 1,4 δισεκατομμύρια ανθρώπους και κατάφερε να κατακτήσει τη δεύτερη θέση στην ανάδειξη της ισχυρότερης οικονομίας το 2019. Με το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της να αγγίζει τα 14.3 τρις δολάρια για το 2019, με βάση τα δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας, και ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 6,6% ετησίως, εύκολα καταλαβαίνει κανείς ότι αποτελεί τρομακτική απειλή για την οικονομική πρωτοκαθεδρία της Αμερικής.

Για την οικονομική της πρόοδο, τεράστια σημασία δίνεται στα 140 δις δολάρια Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (FDI) τα οποία της δίνουν την δεύτερη θέση πίσω από την Αμερική, για το 2019. Επίσης, από το 2014, η Κίνα καταγράφει πρωτιά σε εξαγωγές παγκοσμίως, αποτελώντας το μεγαλύτερο εμπορικό έθνος όσον αφορά το άθροισμα των εξαγωγών και των εισαγωγών της. Το 2019, το εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας ανήλθε σε περίπου 422 δις δολάρια και οι εξαγωγές αγαθών της κατέγραψαν ρεκόρ ύψους περίπου 2,5 τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ. Την ίδια χρονιά, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών της Κίνας αποτελούσαν το 17,4% του ΑΕΠ. Η οικονομία θεωρείται σχετικά ανοικτή εάν οι

εξαγωγές μιας χώρας είναι περίπου 15% ή περισσότερο του ΑΕΠ. (Export trade in China, published by Statista, June 2020)

Διάγραμμα 2-5. Εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων μεγάλων οικονομιών (FDI) το 2018 και το 2019.

Πηγή: <https://www.statista.com/statistics/964016/leading-economies-fdi-inflows-country>

Οι συνολικές εισαγωγές και εξαγωγές της Κίνας έφτασαν τα 31,5 τρισεκατομμύρια γουάν το 2019. Η εμπορική αξία των εισαγωγών αγαθών εκείνη τη χρονιά ξεπέρασε τα δύο τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, τα οποία αντιστοιχούσαν σχεδόν στο 14% των παγκόσμιων εισαγωγών, καθιστώντας την Κίνα το δεύτερο μεγαλύτερο έθνος εισαγωγής παγκοσμίως. Η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας σόγιας και κρέατος στον κόσμο και μεταξύ των κορυφαίων εισαγωγέων γαλακτοκομικών προϊόντων, κρασιού και άλλων προϊόντων και ποτών. Όσον αφορά το εμπόριο υπηρεσιών, οι εισαγωγές υπηρεσιών που σχετίζονται με ταξίδια και μεταφορές καταλαμβάνουν περίπου το 75% όλων των εισαγωγών υπηρεσιών στην Κίνα. (Export trade in China, published by Statista, June 2020).

Ιδιαίτερα σημαντικό, όμως, θεωρείται το γεγονός ότι και η Κίνα, εμφανίζει τεράστιο χάσμα μεταξύ ονομαστικού ΑΕΠ και κατά κεφαλήν εισοδήματος, όπως ακριβώς συμβαίνει και στην Ινδία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας, ο μέσος Κινέζος λαμβάνει 10.261 δολάρια τον χρόνο, κατατάσσοντάς την στην 65η θέση παγκοσμίως, με βάση το ονομαστικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Το 68% του συνόλου των Κινέζων κατοίκων είναι οικονομικά ενεργό, με

αποτέλεσμα η χώρα να κατέχει χαμηλό ποσοστό ανεργίας της τάξης του 3,9% το 2018, το οποίο ανήλθε σε 5.1% το 2019. Η Κίνα, λοιπόν, αν και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, παραμένει μια χώρα μεσαίου εισοδήματος καθώς το κατά κεφαλήν εισόδημα εξακολουθεί να είναι μόνο περίπου το ένα τέταρτο του εισοδήματος των χωρών με υψηλό εισόδημα και περίπου 373 εκατομμύρια Κινέζοι ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, των 5,50 δολαρίων την ημέρα. Αν και η ανισότητα εισοδήματος έχει βελτιωθεί την τελευταία δεκαετία, παραμένει σε πολύ υψηλά ποσοστά, σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. (China Overview, World Bank Group).

Εκτός όμως, από την εισοδηματική ανισότητα οι Κινέζοι πολίτες έρχονται αντιμέτωποι και με τα τεράστια περιβαλλοντικά προβλήματα της χώρας. Μια μελέτη του 2018 από το κινεζικό πανεπιστήμιο του Χονγκ Κονγκ εκτιμά ότι 267 δισεκατομμύρια RMB (38 δισεκατομμύρια δολάρια) των εσόδων χάνεται κάθε χρόνο λόγω πρόωρων θανάτων και απώλειας παραγωγής τροφίμων ως αποτέλεσμα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Τα υψηλά επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης επηρεάζουν σημαντικά την δημόσια υγεία, αφού σύμφωνα με μελέτη από το Ινστιτούτο Επιδράσεων Υγείας διαπιστώθηκε η μόλυνση του ατμοσφαιρικού αέρα οδήγησε σε περίπου 852.000 πρόωρους θανάτους στην Κίνα το 2017. Η ατμοσφαιρική ρύπανση των νοικοκυριών από την καύση στερεών καυσίμων είχε ως αποτέλεσμα 271.100 επιπλέον θανάτους εκείνο το έτος (China Power Team. "Is Air Quality in China a Social Problem?", Updated August 2020).

Κατά κύριο λόγο, η Κίνα βρίσκεται επί του παρόντος σε ταχεία αναδιαμόρφωση του οικονομικού της καθεστώτος. Οι μέθοδοι που ακολουθήθηκαν παλαιότερα, για την επίτευξη ταχείας οικονομικής προόδου, ήταν σε μεγάλο βαθμό επιτυχημένες. Ωστόσο, οι υιοθέτηση αυτών των ανεξέλεγκτων πολιτικών οδήγησαν σε πληθώρα σοβαρών προβλημάτων, όπως για παράδειγμα η τεράστια μόλυνση του περιβάλλοντος, η αύξηση της εισοδηματικής ανισότητας, το μη αποτελεσματικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, και πολλές ακόμα ανισοροπίες στην οικονομία. Το αποτέλεσμα όλων αυτών, λοιπόν, ήταν το μοντέλο ανάπτυξης που ακολουθήθηκε να θεωρείται από πολλούς οικονομικούς αναλυτές ως μη βιώσιμο. Ακόμη, μαζί με την εισοδηματική ανισότητα, η έλλειψη πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες όπως η υγεία και η εκπαίδευση έχουν επιδεινώσει τις ανισότητες ευκαιριών για διαφορετικά τμήματα του πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα, το μερίδιο του ΑΕΠ που δαπανάται για την υγεία και την παιδεία, φτάνει το 6,2% και το 4,2% αντίστοιχα (BRICS Joint Statistical Publication 2018) αποδεικνύοντας ότι οι κάτοικοι της Κίνας έρχονται αντιμέτωποι με χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο.

Πέρα από την εισοδηματική ανισότητα, όμως, η Κίνα πρέπει να αντιμετωπίσει και σημαντικά πολιτικά θέματα. Η διαφθορά, τα πολιτικά σκάνδαλα, η προκλητική επεκτατική πολιτική, ακόμα και απέναντι στην Ινδία, που αποτελεί οικονομικό συνεργάτη της Κίνας μέσω των

BRICS, αποτελούν κάποια από τα βασικά εσωτερικά ζητήματα τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπίσει η Κίνα. (China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States, June 2019). Η διαφθορά εμφανίζεται σε ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά εξαιτίας του ανεπαρκούς νομικού συστήματος και παραδόσεων όπως το «guanxi», το οποίο μεταφράζεται χαλαρά σε κοινωνικές συνδέσεις ή κοινωνικό δίκτυο. Το Guanxi θεωρείται από καιρό μια σημαντική πρακτική στις επιχειρήσεις καθώς και σε άλλους τομείς της ζωής. Για να ζεσταθεί η σχέση, οι άνθρωποι προσφέρουν δώρα ή άλλες υπηρεσίες στον αντισυμβαλλόμενο ή σε κρατικούς αξιωματούχους. Μόλις γίνει δεκτό το δώρο, ο παραλήπτης επιστρέφει τη χάρη παρέχοντας υπηρεσίες όπως η παροχή της σχετικής άδειας ή άδειας ή διασφαλίζοντας την προμήθεια που θέλει ο δωρητής. Η πρακτική του γκουάνξι μεταξύ επιχειρήσεων και κυβερνητικών αξιωματούχων συχνά επεκτείνεται σε δωροδοκία, η οποία αποδυναμώνει την εταιρική διακυβέρνηση μιας επιχείρησης και εμποδίζει την περαιτέρω ανάπτυξη. (The Effect of Corporate on the Corruption of Firms in BRICs, 2018)

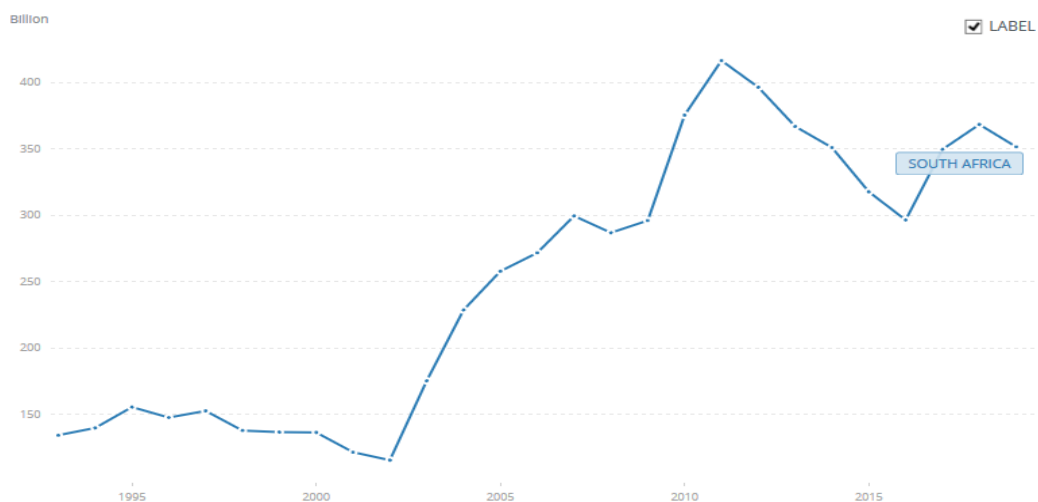
Δεδομένων όλων αυτών, ένα είναι το βασικό ερώτημα που παραμένει: Θα καταφέρει η Κίνα και κατ' επέκταση οι BRICS να παραμείνουν στην οικονομικό-πολιτική αρένα και να εδραιώσουν την θέση τους στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση;

2.6 Νότιος Αφρική - Η προσπάθεια για οικονομικό-κοινωνική ανέλιξη

Η Νότιος Αφρική κατάφερε το 2010 να ενταχθεί στην ομάδα των BRICS κυρίως χάρη στην εξωτερική πολιτική της και στην τεράστια ανάγκη της χώρας να ανελιχθεί και να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της. Η επιλογή της από της υπόλοιπες χώρες BRIC, προκάλεσε τεράστια έκπληξη στην οικονομικο-πολιτική σκηνή, καθώς πολλοί ήταν αυτοί που υποστήριζαν ότι άλλες ισχυρότερες και γρηγορότερα αναπτυσσόμενες οικονομίες, για παράδειγμα η Ινδονησία ή η Τουρκία, θα έπρεπε να είχαν επιλεγεί. Πίσω από την επιλογή, ωστόσο, της Νοτίου Αφρικής, ως πέμπτο μέλος των BRICS, βρίσκεται η γεωγραφική της θέση που την καθιστά σταθμό ισχύος στην αφρικανική ήπειρο..

Η Νότια Αφρική αποτελεί τον μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της Κίνας στην Αφρικανική Ήπειρο. Οι δύο χώρες συνεργάζονται για επενδύσεις τα τελευταία έντεκα χρόνια και η συνεργασία αυτή καθιστά την Ν. Αφρική έναν από τους μεγαλύτερους συμμάχους της Κίνας στο τρέχον παγκόσμιο περιβάλλον της αγοράς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι εκατοντάδες κινεζικές εταιρίες, τόσο κρατικές όσο και ιδιωτικές, δραστηριοποιούνται σήμερα σε Ντέρμπαν, Γιοχάνεσμπουργκ, Κέιπ Τάουν και Πρετόρια. Η οικονομία της Ν. Αφρικής είναι η δεύτερη μεγαλύτερη της αφρικανικής ηπείρου πίσω από αυτή της Νιγηρίας. Είναι αναμφισβήτητο η υπερδύναμη του νότου σε ότι αφορά την

οικονομία, τη στρατιωτική ισχύ και τον πληθυσμό (58 εκατ.). Η χώρα έχει σημειώσει μεγαλύτερη ανάπτυξη από πολλά αφρικανικά κράτη, χάρη στη γεωγραφική θέση της στο νότιο άκρο της ηπείρου που της δίνει την πρόσβαση σε δύο ωκεανούς, στον φυσικό πλούτο της χώρας σε χρυσό, ασήμι και άνθρακα και στο κλίμα και στο έδαφος της χώρας, που της επιτρέπουν την παραγωγή τροφής σε μεγάλη κλίμακα. (Tim Marshall, 2015)

Διάγραμμα 2-6. Ετήσια ανάπτυξη ΑΕΠ %. Έτη 1993 – 2019.

Πηγή: World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files.

Το ΑΕΠ(ονομ.) της Νοτίου Αφρικής με βάση τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας ανερχόταν στα 351,4 δις δολάρια το 2019, με το κατά κεφαλήν εισόδημα να βρίσκεται αρκετά χαμηλά, φτάνοντας μόλις τα 6.100 δολάρια. Η ανεργία παραμένει βασική πρόκληση, φθάνοντας στο 28% το 2019. Το ποσοστό ανεργίας είναι ακόμη υψηλότερο μεταξύ των νέων, περίπου στο 57%. Σημαντικό είναι και το γεγονός, ότι η Νότια Αφρική έχει το μεγαλύτερο ποσοστό ανθρώπων που ζουν κάτω από το διεθνές όριο της φτώχειας (1,90\$) την ημέρα από τις χώρες BRICS, με αυτό να κυμαίνεται στο 9,2% (2017). (South Africa Overview, World Bank Group) Επίσης, η κυβέρνηση παρέχει το μεγαλύτερο ποσοστό ΑΕΠ για την παιδεία από όλες τις χώρες BRICS, με αυτό να φτάνει το 6,9%, με το 73% των ενηλίκων ηλικίας 25-64 ετών να έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (OECD data 2017). Ενώ για την υγεία το 4,2%, με την χώρα να έχει τη μεγαλύτερη επιδημία HIV στον κόσμο, με 7,7 εκατομμύρια άτομα να ζουν με τον ιό HIV. Ο επιπολασμός του HIV στον γενικό πληθυσμό είναι υψηλός στο 20,4%. (Avert statistics 2019)

Η Νότια Αφρική παραμένει μια ασταθής οικονομία με ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανισότητας στον κόσμο, με συντελεστή Gini 0,63 το 2015. Η υψηλή ανισότητα διαιωνίζεται από μια κληρονομιά αποκλεισμού και τη φύση της οικονομικής ανάπτυξης, η οποία δεν είναι υπέρ των φτωχών και δεν δημιουργεί επαρκείς θέσεις εργασίας. Η ανισότητα στον πλούτο είναι ακόμη μεγαλύτερη με το πλουσιότερο 10% του πληθυσμού να κατέχει περίπου το 71% του καθαρού πλούτου (στοιχεία 2015), ενώ το κατώτερο 60% κατείχε το 7% του καθαρού πλούτου. Αν και η χώρα αποτελεί την ισχυρότερη οικονομία της Αφρικής, μετά από αυτή της Νιγηρίας, με τις εξαγωγές μετάλλων και αγροτικών προϊόντων να αυξάνονται διαρκώς, η κοινωνία της απαιτεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις (South Africa Overview, WB Group).

Όσον αφορά το εμπόριο, η Νότιος Αφρική εξάγει το μεγαλύτερο μέρος των προϊόντων της στην Κίνα (15.7% επί του συνόλου των εξαγωγών), έπειτα ακολουθούν οι Ηνωμένες Πολιτείες (6.9%), η Γερμανία (6.2%), το Ην. Βασίλειο (7.6%) και η Ινδία (6.2%). Το 2018, η Νότια Αφρική εξήγαγε 115 δισεκατομμύρια δολάρια και εισήγαγε 95,5 δισεκατομμύρια δολάρια, με αποτέλεσμα ένα θετικό εμπορικό ισοζύγιο 19,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η χώρα αυτή εξάγει κατά κύριο λόγο μεταλλεύματα, λόγω του τεράστιου ορυκτού της πλούτου, με τον χρυσό να καταλαμβάνει την πρώτη θέση με 15.5% των συνολικών εξαγωγών. (OEC data 2018).

Καταλήγοντας, με βάση τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν, εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι πρόκειται για μία χώρα με αρκετό φυσικό πλούτο, αλλά με φτωχό πληθυσμό. Από την οικονομική της ανέλιξη και τα ποσοστά του ΑΕΠ της, προκύπτει μία σωστά αναπτυσσόμενη οικονομία, από την άλλη όμως, η εικόνα της αφρικανικής κοινωνίας, μαρτυρά την ύπαρξη σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων. Οι διαφορές αυτές, αποτελούν εμπόδιο στην ανάπτυξη της χώρας, τόσο την κοινωνική όσο και την οικονομική, μαρτυρώντας ότι και η Νότιος Αφρική, όπως και η Ινδία, χρειάζονται πολύ δρόμο και άμεσες μεταρρυθμίσεις.

3 Ανάλυση και διαχείριση κινδύνων στα πλαίσια των BRICS

3.1 Αναγνώριση και ανάλυση των κινδύνων που απειλούν τις οικονομίες των BRICS.

Χωρίς αμφιβολία, η ομάδα των BRICS, έχει καταφέρει να εδραιώσει την θέση της στην παγκόσμια οικονομική και πολιτική σκηνή, τα τελευταία χρόνια. Παρά τις δυσκολίες και τα скаμπανεβάσματα, η οικονομική άνοδός τους έκανε αισθητή την παρουσία των χωρών στην οικονομική αρένα. Παρά όμως, την όποια ανάπτυξη της οικονομίας τους, πρέπει επειγόντως να αντιμετωπίσουν τα σοβαρά εσωτερικά τους προβλήματα.

Πίνακας 3-1. Λίστα με τους κινδύνους που αποτελούν απειλή για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών.

ID Κινδύνου	Κίνδυνοι
1	Ανισοκατανομή πλούτου - χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ
2	Διαφθορά
3	Περιβαλλοντικά προβλήματα
4	Υγειονομικά προβλήματα
5	Έλλειψη υποδομών

1. Ανισοκατανομή πλούτου - χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ: Σύμφωνα με τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο, σχετικά με την οικονομική και κοινωνική κατάσταση κάθε χώρας-μέλος των BRICS προκύπτει ότι η ανισοκατανομή πλούτου και το

χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα που εμφανίζεται στις τέσσερις από τις πέντε χώρες (Βραζιλία, Ινδία, Ν. Αφρική, Κίνα), αποτελεί σημαντικό κίνδυνο για την μελλοντική οικονομική ανάπτυξη της ομάδας. Αυτό συμβαίνει διότι ο κίνδυνος αυτός συνυπάρχει ταυτόχρονα στα 4/5 του ομίλου συνεπώς υπάρχει πολύ υψηλή πιθανότητα να επηρεάσει την πρόοδο της ομάδας, με πολύ σημαντικό αντίκτυπο.

Πιο συγκεκριμένα, η αυξημένη εισοδηματική ανισότητα, αρχικά μπορεί να επηρεάσει μία οικονομία εξαιτίας μείωσης της ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά από τις χαμηλότερες τάξεις. Αυτό οδηγεί σταδιακά σε αποσταθεροποίηση των εσωτερικών αγορών μιας χώρας και μακροπρόθεσμα σε οικονομική κατάρρευση. (Brian Keeley, *Income Inequality*, 2015) Επίσης, σύμφωνα με τους οικονομολόγους του ΔΝΤ, Andrew Berg και Jonathan Ostry, το αυξανόμενο χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών θα μπορούσε να εμποδίσει την ανάπτυξη, δημιουργώντας πολιτική και κοινωνική αστάθεια, η οποία με τη σειρά της μπορεί να αποτρέψει τις επενδύσεις. Σε ένα σκηνικό κοινωνικό-πολιτικής αστάθειας κανένας επενδυτής δεν θα ρίσκαρε να ξεκινήσει μια νέα επένδυση. Τέλος, η υπερβολική ανισότητα μπορεί να εξασθενίσει τις ευκαιρίες για εκπαίδευση και κοινωνική κινητικότητα, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Ινδίας όπου οι φτωχοί άνθρωποι αδυνατούν να επενδύσουν για την υγεία τους, με αποτέλεσμα η κοινωνία να μαστίζεται από πάρα πολλές σοβαρές ασθένειες. Ακόμη, χαρακτηριστική είναι και η κατάσταση στη Βραζιλία, στην οποία η ανισοκατανομή του πλούτου έχει οδηγήσει σε αδυναμία επένδυσης στην παιδεία, με αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλα ποσοστά αναλφαβητισμού στη χώρα.

Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό ότι η εισοδηματική ανισότητα έχει πολύ υψηλό αντίκτυπο στην οικονομία, αλλά και στην κοινωνία μιας χώρας, μιας και επηρεάζει το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων. Επιπροσθέτως, η πιθανότητα διατήρησης του κινδύνου της εισοδηματικής ανισότητας στις χώρες BRICS, ή ακόμα και η πιθανότητα εκδήλωσής του, μελλοντικά, σε ακόμα μεγαλύτερα ποσοστά, παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Αυτό συμβαίνει επειδή οι άνθρωποι που ανήκουν σε οικονομικά υψηλότερες τάξεις, τείνουν να έχουν υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης και μεγαλύτερη κοινωνική κινητικότητα, με αποτέλεσμα να συγκεντρώνουν τις πιο αξιόλογες επαγγελματικές θέσεις. Δεύτερον, οι πλούσιες και καλά αναπτυγμένες περιοχές μίας χώρας έχουν την φήμη ότι είναι πλούσιες σε υποδομές και ανοιχτές σε καινοτομίες, επομένως οι μεγάλοι επενδυτές στρέφονται σε αυτές. Έτσι, δεδομένου ότι οι μεγάλες πόλεις έχουν περισσότερους πόρους και καλύτερη υποδομή από τις μικρές και τα χωριά, θα συνεχίσουν να λαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των νέων επενδύσεων. Με αυτόν τον τρόπο, το ήδη σημαντικό χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών θα συνεχίσει να μεγαθύνεται. (Ramachandra Guha, 2012).

Για παράδειγμα, η Κίνα αν και θεωρείται ένα οικονομικό μεγαθήριο, που θα μπορούσε να απειλήσει την πρωτοκαθεδρία της Αμερικανικής οικονομίας, ωστόσο, κατέχει πολύ χαμηλό

κατά κεφαλήν εισόδημα, με μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της να ζει στα όρια της φτώχειας, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο τεράστιο χάσμα κατανομής του πλούτου. Τα ίδια προβλήματα κοινωνικής ανισότητας αντιμετωπίζει η Ινδία, καθώς και η Βραζιλία. Οι δύο αυτές οικονομίες δεν παρουσιάζουν την τεράστια ανάπτυξη με την οικονομία της Κίνας, ωστόσο αποτελούν δύο πλούσιες χώρες, με τρομερά φτωχό πληθυσμό. (Tim Marshall, 2015). Η Βραζιλία θεωρείται μία ταχύτατα αναπτυσσόμενη αγροτική και βιομηχανική δύναμη, μόνο που το 19.9% του πληθυσμού της ζει κάτω από το επίπεδο φτώχειας (World Bank Data– Brazil 2018). Για παράδειγμα, το 60% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας, βρισκόταν στα χέρια του 10% του πληθυσμού για δεκαπέντε χρόνια (2001-2015). Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Ρωσία, στην οποία οι κάτοικοι ζουν σε συνθήκες όμοιες με των ανεπτυγμένων χωρών.

2. Διαφθορά: Ένας ακόμα βασικός κίνδυνος που έχει να αντιμετωπίσει η ένωση BRICS αφορά τα σοβαρά φαινόμενα διαφθοράς και πολιτικών σκοπιμοτήτων που καταγράφονται στο εσωτερικό ορισμένων κρατών-μελών. Τα εντονότερα φαινόμενα διαφθοράς παρουσιάζονται στις χώρες Κίνα, Ρωσία και Βραζιλία, δηλαδή στα 3/5 του ομίλου, ενώ σε αρκετά υψηλά ποσοστά παραμένουν και η Ινδία και η Ν. Αφρική. Επομένως, ο κίνδυνος της διαφθοράς παρουσιάζει υψηλή πιθανότητα να πλήξει την μελλοντική ανάπτυξη της ομάδας, μιας και εμφανίζεται σε μεγάλη συχνότητα εντός των BRICS και ο αντίκτυπος του στις οικονομίες των χωρών είναι πολύ σημαντικός.

Η διαφθορά πλήττει σε μεγάλο βαθμό τις οικονομίες των χωρών BRICS. Αμέσως μετά τη Ρωσία ακολουθεί η Βραζιλία, με τα σκάνδαλα περί διαφθοράς των τελευταίων ετών να έχουν ταρακουνήσει την παγκόσμια πολιτική σκηνή και να έχουν προξενήσει την αρνητική παγκόσμια εικόνα της χώρας. Η Βραζιλία γνώρισε μια σειρά από σκάνδαλα δωροδοκίας μεγάλων επιχειρήσεων, όπως η υπόθεση «Operation Car Wash» μεταξύ της κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας Petrobras και της κατασκευαστικής εταιρείας Odebrecht, καθώς και η πρόσφατη περίπτωση συσκευασίας κρέατος εταιρεία JBS (βραζιλιάνικος γίγαντας βοείου κρέατος). Αυτές οι εταιρείες έχουν κατηγορηθεί για μίζες και δωροδοκία. Επιπλέον, ο πρώην πρόεδρος της χώρας κατηγορήθηκε και ο νυν πρόεδρος βρίσκεται υπό έρευνα λόγω αυτών των σκανδάλων.

Ο αντίκτυπος του κινδύνου είναι πολύ σημαντικός μιας και σε ανεπτυγμένες χώρες, όπως η Κίνα, το φαινόμενο αυτό μπορεί να πλήξει τις επενδύσεις, καθώς οι επενδυτές αναζητούν ένα δίκαιο και ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον για τις επενδύσεις τους. Επομένως, θα αποφύγουν να επενδύσουν σε οικονομίες όπου υπάρχουν υψηλά επίπεδα διαφθοράς. (Combating Corruption, World Bank, Sept 2020). Είναι γεγονός ότι, η σχετική έλλειψη κράτους δικαίου στην Κίνα έχει οδηγήσει σε εκτεταμένη κυβερνητική διαφθορά, οικονομικές κερδοσκοπίες και εσφαλμένη κατανομή επενδυτικών κεφαλαίων. Πολλές αμερικανικές εταιρείες δυσκολεύονται να κάνουν επιχειρήσεις στην Κίνα επειδή οι κανόνες δεν είναι

συνεπείς ή διαφανείς, οι συμβάσεις δεν εφαρμόζονται εύκολα και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας δεν προστατεύονται. (Congressional Research Service, updated June 2019). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργείται μία αρνητική παγκόσμια εικόνα απέναντι στις χώρες BRICS που επηρεάζει ταυτόχρονα την δημιουργία νέων συμμαχιών.

Πίνακας 1-2 Corruption Perceptions Index(CPI) - Δείκτης Διαφθοράς χωρών BRICS

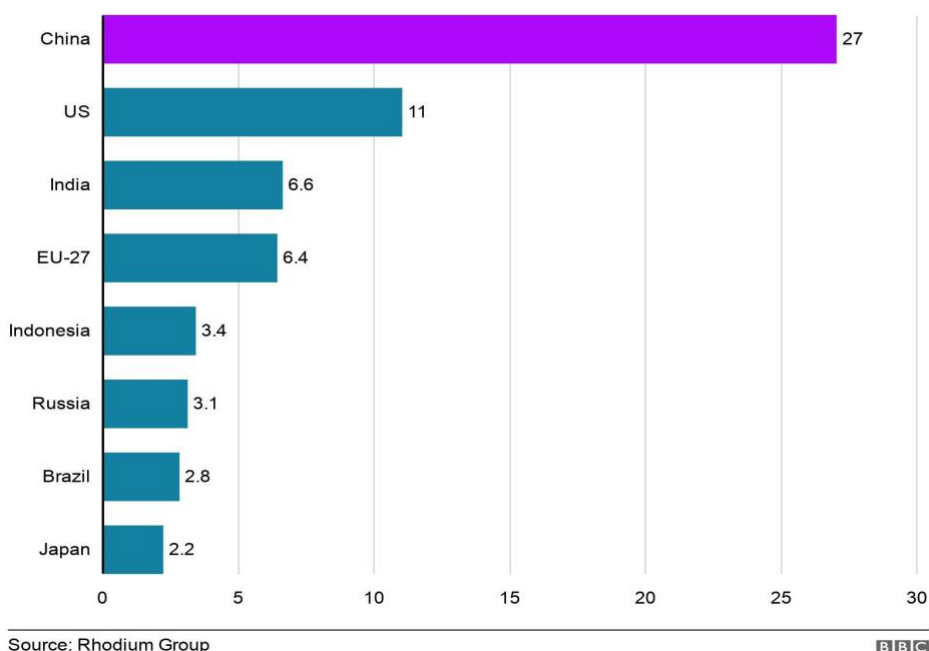
Brazil	Russia	India	China	S. Africa
35/100	28/100	41/100	41/100	44/100

Ο CPI χρησιμοποιεί μια κλίμακα από 0 έως 100. Το 100 είναι πολύ καθαρό και το 0 είναι πολύ διεφθαρμένο (Πηγή: <https://www.transparency.org/en/cpi/2019>).

3. Περιβαλλοντικά προβλήματα: Τα περιβαλλοντικά προβλήματα αποτελούν έναν κίνδυνο ο οποίος εμφανίζει μέτρια πιθανότητα να πλήξει την μελλοντική οικονομική πρόοδο των BRICS, μιας και μόνο οι δύο από τις πέντε χώρες της ομάδας και συγκεκριμένα η Κίνα και η Ινδία πάσχουν από πολύ σοβαρά περιβαλλοντικά ζητήματα. Ωστόσο ο αντίκτυπος των περιβαλλοντικών προβλημάτων θεωρείται σημαντικός, καθώς η ατμοσφαιρική ρύπανση συνέβαλε σε 4,9 εκατομμύρια θανάτους σε παγκόσμιο επίπεδο το 2017, με περίπου τους μισούς από αυτούς τους θανάτους να συγκεντρώνονται στην Κίνα και την Ινδία, σύμφωνα με άρθρο της China Power. Οι δύο χώρες μαζί αντιπροσωπεύουν το 36,2% του παγκόσμιου πληθυσμού, αλλά το 62,5% της παγκόσμιας κατανάλωσης άνθρακα. Η Κίνα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την παραγωγή άνθρακα. Αυτή τη στιγμή η χώρα λειτουργεί 1.058 μονάδες άνθρακα, περισσότερο από τη μισή παραγωγική ικανότητα του κόσμου. (BBC Report: China emissions exceed all developed nations combined)

Με βάση το διάγραμμα 9 παρακάτω, από έρευνα του Rhodium Group προκύπτει ότι η Κίνα εξέπεμψε το 27% των παγκόσμιων αερίων θερμοκηπίου το 2019. Οι ΗΠΑ ήταν ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός ρύπων με 11%, ενώ η Ινδία ήταν τρίτη με 6,6% των εκπομπών.

Greenhouse gas emissions (%)

Διάγραμμα 3-1. Εκπομπές αερίων επί της % για το έτος 2019.

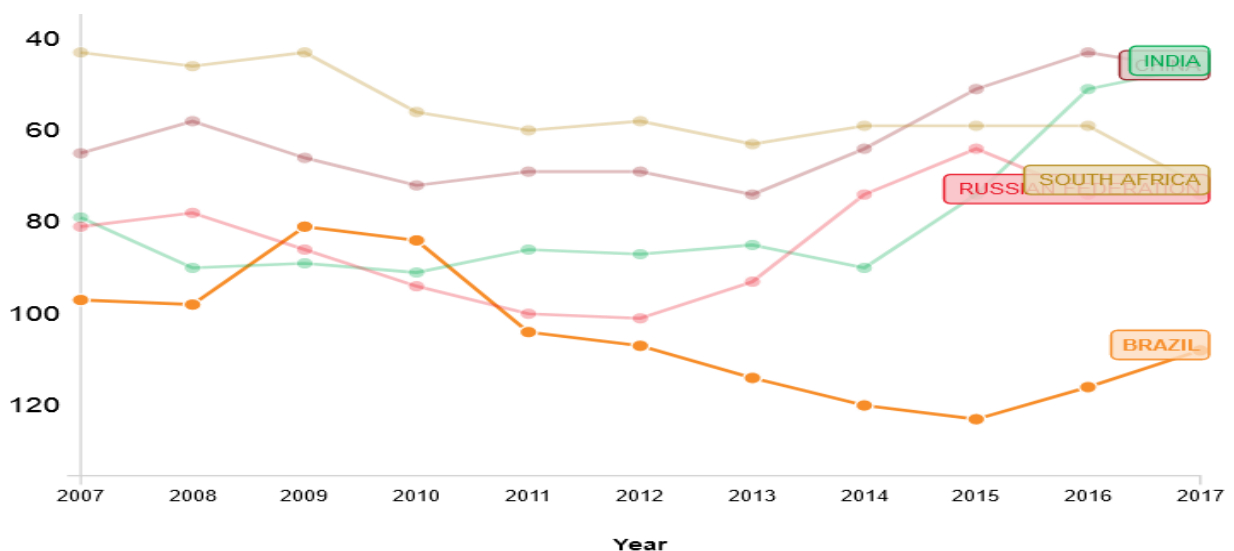
Γίνεται επομένως αντιληπτό ότι οι δύο χώρες απέχουν πολύ από την εκπλήρωση της δέσμευσης για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, διατηρώντας ταυτόχρονα την οικονομική πρόοδο και παραγωγικότητα τους.

4. Υγειονομικά προβλήματα: Ο κίνδυνος αυτός εμφανίζεται σε 3 από τις 5 χώρες της ομάδας (Ινδία, Κίνα, Ν. Αφρική), επομένως θεωρούμε υψηλή την πιθανότητα να πλήξει την οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Όπως ήδη αναφέραμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, το μολυσμένο νερό είναι ο κύριος λόγος που η Ινδία έχει πολύ χαμηλό επίπεδο υγείας και μαστίζεται από διάφορες ασθένειες όπως η χολέρα, η δυσεντερία, η διάρροια και η φυματίωση. Υπολογίζεται ότι περίπου το 80% του συνολικού νερού στην Ινδία είναι μολυσμένο. Η Κίνα επίσης, αντιμετωπίζει τεράστιο υγειονομικό πρόβλημα, καθώς τα περισσότερα από τα μισά επιφανειακά ύδατα της χώρας είναι τόσο μολυσμένα, που είναι αδύνατον να αντιμετωπιστούν ώστε το νερό να γίνει πόσιμο. Ενώ επίσης, ορισμένα χωριά στην Κίνα ονομάζονται "χωριά καρκίνου", επειδή τα ποσοστά καρδιοπαθειών είναι αυξημένα εξαιτίας της εκτεταμένης ατμοσφαιρικής ρύπανσης. (Doaa Mohamed Salman Abdou and Nadeen Sherif El Adawy: BRICS Challenges: Economic Position, Tourism and Environmental, 2018)

Ο κίνδυνος αυτός κατατάσσεται στην κόκκινη περιοχή του Risk Matrix, διότι ο αντίκτυπος του στην οικονομική ανέλιξη της ομάδας είναι σημαντικός. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν από το ΔΝΤ (Health, Wealth, and Welfare, 2004, by David E. Bloom, David

Canning, and Dean T. Jamison) τα υγειονομικά προβλήματα τείνουν να μειώνουν το κατά κεφαλήν εισόδημα μιας χώρας, μειώνοντας τόσο την παραγωγικότητα, όσο και το μέγεθος του εργατικού δυναμικού. Ο αντίκτυπος της υγείας στο ΑΕΠ είναι σημαντικός, αφού ένα επιπλέον έτος προσδόκιμου ζωής εκτιμάται ότι θα αυξήσει το κατά κεφαλήν ΑΕΠ μιας χώρας κατά περίπου 4%. Από την άλλη πλευρά, οι καλύτερες υγειονομικές καταστάσεις οδηγούν στην ενθάρρυνση των άμεσων ξένων επενδύσεων και αυτό γιατί οι επενδυτές αποφεύγουν περιβάλλοντα όπου το εργατικό δυναμικό υφίσταται μεγάλο βάρος ασθένειας.

5. Έλλειψη υποδομών: Ο κίνδυνος αυτός κατατάσσεται στην πορτοκαλί περιοχή της μήτρας κινδύνων, αρχικά επειδή η πιθανότητα να αποτελέσει εμπόδιο στην πορεία της ομάδας είναι χαμηλή, μιας και όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο μόνο η Βραζιλία πλήττεται σημαντικά από έλλειψη υποδομών. Ιδιαίτερη αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι στο διάστημα 2007-2017, η Βραζιλία γνώρισε μείωση κατά 11 θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη υποδομών, σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Διάγραμμα 3-2. Σύγκριση συνολικών υποδομών για τις χώρες BRICS. (Quality of overall infrastructure).

Πηγή: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/>

Θεωρούμε τον αντίκτυπο του κινδύνου αυτού σημαντικό, διότι οι χώρες που είναι καλά εξοπλισμένες με οδικές, σιδηροδρομικές και λιμενικές υποδομές είναι σε καλύτερη θέση να επωφεληθούν από το εμπόριο σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο. Η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υποδομής είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία οικονομικών ευκαιριών και την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών στους φτωχούς. Πιο κατανοητά, χωρίς δρόμους οι φτωχοί δεν μπορούν να πουλήσουν την παραγωγή τους στην αγορά. Για παράδειγμα, στην Ινδία μόνο οι δρόμοι αντιπροσωπεύουν το επτά τοις εκατό της ανάπτυξης και της συνολικής παραγωγής των αγροτικών περιοχών. (Rouliquen, 2000)

3.2 Risk Analysis - Ανάλυση κινδύνων BRICS

Με βάση την πιθανότητα εκδήλωσης των κινδύνων και τον αντίκτυπο που κάθε ένας θα επιφέρει στην ομάδα, προκύπτει η εξής Risk Matrix:

Πίνακας 3-3. Μήτρα κινδύνων (risk matrix) με την κατανομή των κινδύνων αναλόγως πιθανότητας και αντίκτυπού τους.

		ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ				
		ΠΟΛΥ ΧΑΜΗΛΟΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΛΥ ΧΑΜΗΛΗ					
	ΧΑΜΗΛΗ				5	
	ΜΕΤΡΙΑ				3	
	ΥΨΗΛΗ				4	2
	ΠΟΛΥ ΥΨΗΛΗ					1

3.3 Δέντρο γεγονότων σχετικά με την ανισοκατανομή του πλούτου

Παρακάτω, παρουσιάζεται μέσω ενός δέντρου γεγονότων η εκδήλωση των περιπτώσεων, που απορρέουν από έναν αρχικό κίνδυνο, με τα ενδιάμεσα περιστατικά που πιθανόν θα υπάρξουν, καθώς και οι τελικές εκβάσεις που ενδέχεται να προκύψουν ανά περίπτωση, αναλόγως των ενδιάμεσων περιστατικών. Συγκεκριμένα, αναδεικνύεται ο τρόπος με τον οποίο ένας αρχικός κίνδυνος, στην περίπτωση μας η ανισοκατανομή πλούτου - χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, καταλήγει σε εκβάσεις μετά από τη λήψη, ή μη, μέτρων αντιμετώπισης του από την κάθε χώρα - μέλος των BRICS.

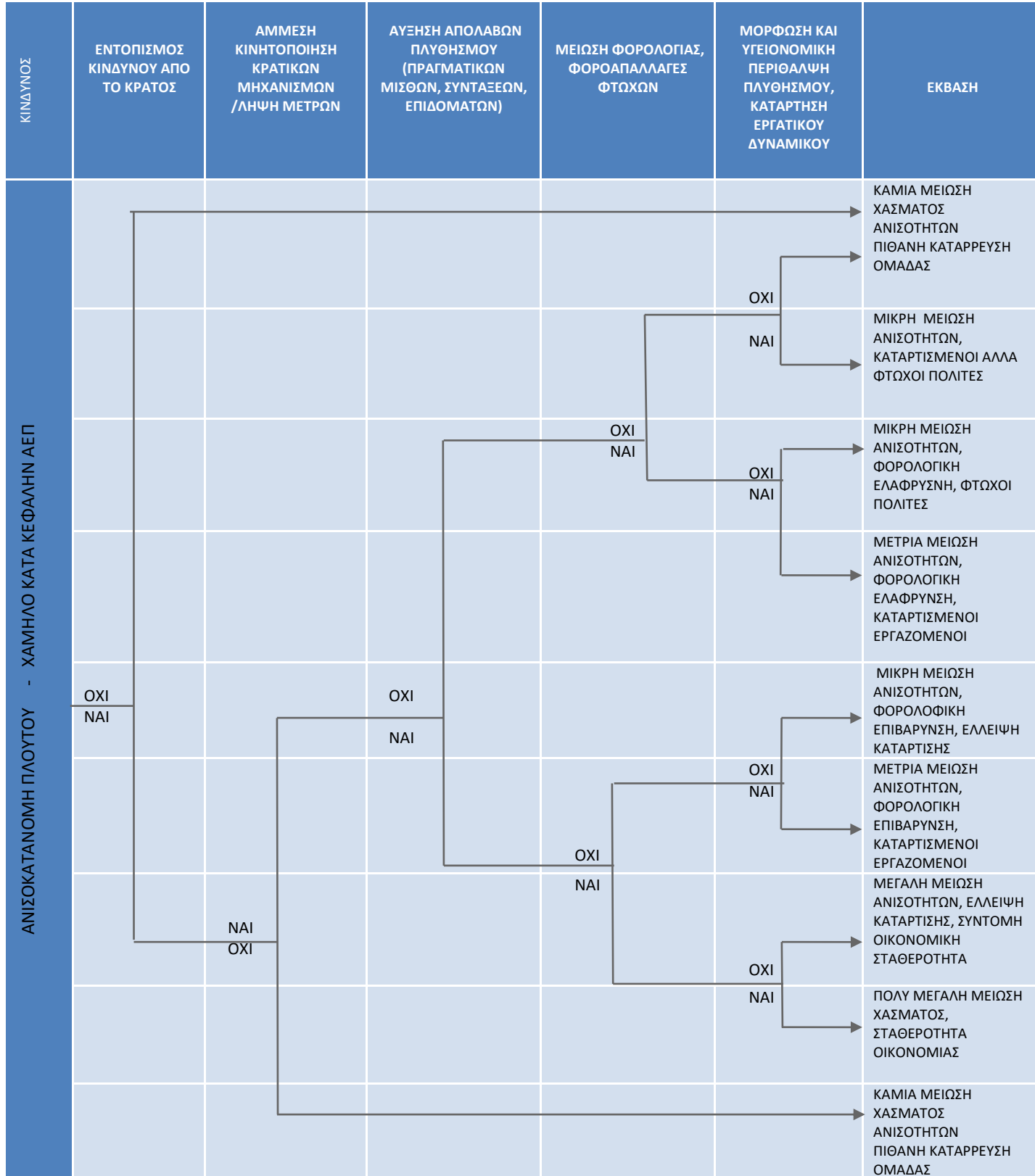
Πιο συγκεκριμένα, η ανισοκατανομή του πλούτου, όπως αναλύσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, αποτελεί ίσως τον πιο σημαντικό κίνδυνο που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι BRICS, ώστε να επιτύχουν οικονομική ανέλιξη τέτοια ώστε να ξεπεράσουν μελλοντικά ακόμα και την οικονομία της Αμερικής. Εξετάζοντας τα ενδιάμεσα περιστατικά που ενδέχεται να υπάρξουν, βλέπουμε αρχικά εάν ο συγκεκριμένος κίνδυνος γίνεται αντιληπτός από τις κυβερνήσεις των χωρών ως σημαντικό εμπόδιο στην οικονομική τους πορεία. Αν αυτό συμβεί, τότε καταλήγουμε στην έκβαση λήψης κατάλληλων μέτρων και αποφάσεων από την εκάστοτε κυβέρνηση, για αντιμετώπιση του προβλήματος. Εάν όμως ο κίνδυνος δεν εντοπιστεί, τότε η κατάσταση της ομάδας παραμένει ίδια, ο κρατικός μηχανισμός των χωρών κρίνεται ανύπαρκτος, μεγεθύνεται το χάσμα ανισοτήτων και πιθανότατα μακροπρόθεσμα να οδηγηθούν σε οικονομική κατάρρευση.

Στην περίπτωση, λοιπόν, που ο κίνδυνος γίνει αντιληπτός από τις κυβερνήσεις είναι απαραίτητη, όπως αναφέραμε προηγουμένως, η λήψη μέτρων που αποσκοπούν στην άμβλυνση του. Στις προηγμένες οικονομίες, τα μέτρα θα πρέπει να επικεντρώνονται σε μεταρρυθμίσεις για την αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου και των δεξιοτήτων, σε συνδυασμό με τη βελτίωση των φορολογικών συστημάτων. Πιο συγκεκριμένα, οι αναπτυσσόμενες οικονομίες μπορούν να αυξήσουν τις απολαβές (μισθούς και συντάξεις) του φτωχού πληθυσμού, να ενισχύσουν με επιδόματα τους ανέργους και τα υπό κατάρρευση νοικοκυριά και να ενισχύσουν την φορολογική δικαιοσύνη, μειώνοντας τη φορολογία στην φτωχή τάξη. Με αυτόν τον τρόπο, τα έσοδα από την αμειβόμενη εργασία δεν θα αποτελούν μισθό επιβίωσης, αλλά θα μπορούν να διώξουν τους ανθρώπους από τη φτώχεια. Έτσι, θα βελτιωθεί άμεσα η κατάσταση της χαμηλής και μεσαίας τάξης και θα επιτευχθεί ταχεία μείωση του χάσματος πλουσίων-φτωχών. Ακόμη, απαραίτητη θα ήταν η λήψη αποφάσεων ώστε να στηρίζεται οικονομικά η περίθαλψη, η κατάρτιση και η εκπαίδευση του φτωχού πληθυσμού, με στόχο την επίτευξη ίσης κοινωνικής κινητικότητας (IMF NOTE, June 2015, "Causes and Consequences of Income Inequality"). Όλες αυτές οι πολιτικές, εάν εφαρμοστούν προσεκτικά και συλλογικά, έχουν τη δυνατότητα να βγάλουν τις εργατικές οικογένειες από τη φτώχεια, να υποστηρίξουν μεγαλύτερη οικονομική κινητικότητα και να μειώσουν την ανάπτυξη της ανισότητας. (john a. powell, 2014 Six policies to reduce economic inequality). Συνεπώς, η ομάδα των BRICS θα πετύχει σημαντική οικονομική ανέλιξη και οικονομική σταθερότητα, αυξάνοντας πολύ τις πιθανότητες της για μελλοντική πρωτοκαθεδρία στην οικονομική αρένα.

Στις περιπτώσεις όπου ο κίνδυνος γίνει αντιληπτός από τα κράτη, αλλά ληφθούν ορισμένα από τα προαναφερθέντα μέτρα, τότε η άμβλυνση του χάσματος θα επιτευχθεί με πολύ χαμηλότερο ρυθμό και σε μικρότερα ποσοστά. Πιο συγκεκριμένα, το σύστημα φόρων και παροχών είναι ο βασικός μοχλός πολιτικής για την αντιμετώπιση της εισοδηματικής ανισότητας. Οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της έλλειψης δεξιοτήτων είναι μεν χρήσιμες

σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο, όμως οι αλλαγές στο σύστημα φόρων και παροχών μπορεί να έχουν πιο άμεσο αποτέλεσμα. Επομένως, στην περίπτωση που εφαρμοστούν μόνο μέτρα παροχής ποιοτικών κοινωνικών υπηρεσιών (εκπαίδευση, περίθαλψη), η μείωση του χάσματος θα είναι μικρή, επηρεάζοντας και την οικονομική πορεία των χωρών. (European Commission, 2017 Αντιμετώπιση Ανισοτήτων)

Στις περιπτώσεις όπου ο κίνδυνος γίνει αντιληπτός από τα κράτη και ληφθούν μόνο μέτρα αύξησης απολαβών, χωρίς την ανάλογη δίκαιη φορολόγηση, τότε θα υπάρξει μείωση του χάσματος, διότι ναι μεν θα υπάρχουν ψηλότεροι μισθοί για τους χαμηλότερα αμειβόμενους εργαζόμενους, οι οποίοι όμως χωρίς την ύπαρξη δίκαιης φορολόγησης του κεφαλαίου (συμπεριλαμβανομένης της φορολόγησης της περιουσίας και της κληρονομιάς) δεν μπορούν να αποτελέσουν το κατάλληλο μέσο για τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών και τη δικαιότερη κατανομή του πλούτου. Την ίδια έκβαση θα παρατηρούσαμε και στην περίπτωση που υπάρξει βελτίωση του φορολογικού συστήματος, σε συνδυασμό όμως με μη αύξηση απολαβών (επιδομάτων, μισθών). Σε αυτήν την περίπτωση το κράτος θα λαμβάνει αναλογικά περισσότερους φόρους από εκείνους που έχουν υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος, χωρίς όμως να τα διανέμει δίκαια ως παροχές πρόνοιας σε εκείνους με χαμηλότερα εισοδήματα. (Inequality and poverty - policies, economics online)

Πίνακας 3-4. Δενδρική Ανάλυση Κινδύνου για ανισοκατανομή πλούτου - Event Tree Analysis.

4 Συμπεράσματα

Η παρούσα διπλωματική εργασία είχε σαν αντικειμενικό σκοπό την ανάδειξη της οικονομικής ομάδας BRICS, των κινδύνων που αντιμετωπίζει και τον αντίκτυπο τους στην προσπάθεια της για ανάκτηση της πρωτοκαθεδρίας στην οικονομική αρένα. Ουσιαστικά, για το σκοπό αυτό μελετήθηκαν και αναλύθηκαν η κοινή πορεία της ομάδας, καθώς και η οικονομική και κοινωνική κατάσταση της κάθε χώρας - μέλος των BRICS ξεχωριστά, και στη συνέχεια αναγνωρίστηκαν και αξιολογήθηκαν οι εσωτερικοί κίνδυνοι που αντιμετωπίζει η κάθε χώρα, μέσω μιας μήτρας κινδύνων. Τέλος, αναλύθηκε, ακολουθώντας ένα δέντρο γεγονότων, ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους, που αφορά την ανισοκατανομή πλούτου.

Από την προεργασία και τη βιβλιογραφική μελέτη που πραγματοποιήθηκε για την κάλυψη του θέματος της διπλωματικής αυτής εργασίας, προέκυψαν κάποιοι σημαντικοί περιορισμοί σχετικά με τη φύση και το περιεχόμενο του αντικειμένου του θέματος μελέτης.

Αρχικά, υπάρχουν προοπτικές για περαιτέρω διερεύνηση του θέματος, δεδομένου ότι η ομάδα των BRICS αποτελεί ένα δυναμικό project, το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη και σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης. Η διαδικασία ανάπτυξης αντιμετωπίζει σημαντικό αριθμό περιορισμών που έχουν ρίζες στην ιστορία, τη δομή και τις πρόσφατες οικονομικές και βιομηχανικές επιδόσεις των χωρών μελών και κυρίως στα σοβαρά εσωτερικά τους ζητήματα. Η έρευνα και η συλλογή στοιχείων πραγματοποιήθηκε κυρίως από τις επίσημες διαδικτυακές εκδόσεις, στην αγγλική γλώσσα, καθώς επίσης και από ελάχιστα βιβλία οικονομίας και γεωπολιτικής.

Ολοκληρώνοντας τον συλλογισμό μας για τη μέχρι τώρα πορεία της ομάδας BRICS και έχοντας αναλύσει τους κυριότερους κινδύνους που πρέπει να αντιμετωπίσει η κάθε χώρα, επιστρέφουμε στο αρχικό ερώτημα της εργασίας μας:

" Θα καταφέρουν οι BRICS να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους τους και να εδραιώσουν την θέση τους στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση; "

4.1 Πιθανά μελλοντικά σενάρια στην πορεία των BRICS

Στο πρώτο σενάριο που αφορά την επικράτηση στον παγκόσμιο οικονομικό-πολιτικό χάρτη, τα έθνη BRICS αρχικά θα πρέπει να δημιουργήσουν και να εφαρμόσουν μία προοδευτική ατζέντα που να αντιμετωπίζει τις ανισορροπίες και τους πιθανούς κινδύνους στο εσωτερικό τους. Πιο συγκεκριμένα, την εισοδηματική ανισότητα, την διαφθορά των οικονομικών συστημάτων τους και επίσης, την ενδυνάμωση των οικονομιών τους, μέσω της ενίσχυσης του εμπορίου, των επενδύσεων και της βελτίωσης των υποδομών. Η μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη των χωρών BRICS εξαρτάται από την άνοδο των μεσαίων τάξεων. Μια ισχυρή μεσαία τάξη μπορεί να επιφέρει σταθερότητα στις τιμές των εμπορευμάτων και να διατηρήσει τις αγορές σε σταθερή πρόοδο. Με τον τρόπο αυτό, οι οικονομίες των χωρών θα ανελιχθούν σε κυρίαρχες και ικανές για πολύ-περιφερειακή ηγεμονία. Ειδάλλως, τα προβλήματα στο εσωτερικό τους θα οξυνθούν οδηγώντας σε επιβράδυνση της ανάπτυξης τους (The Evolution and Future of the BRICS, 2017, Article in Global Finance Journal).

Σε ένα δεύτερο σενάριο, το διευρυνόμενο χάσμα στις επιδόσεις μεταξύ της Κίνας και των άλλων χωρών BRICS θα μπορούσε δυνητικά να αποτελέσει ένα σημαντικό εμπόδιο, καθώς εντείνει τις διαφορές στα συμφέροντα και τις δυνατότητες εντός του ομίλου. (Degaut and Meachan, 2015). Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα αποτελεί την μεγαλύτερη οικονομία των BRICS και απολαμβάνει την υψηλότερη πιστοληπτική ικανότητα και μερίδιο του παγκόσμιου ΑΕΠ, γεγονός που την τοποθετεί σε ισχυρή θέση. Πράγματι, καθώς η οικονομία της Κίνας έχει αναπτυχθεί, η χώρα έχει αρχίσει να διαδραματίζει έναν εποικοδομητικό ηγετικό ρόλο στις BRICS. Αλλά η Κίνα δεν είναι σίγουρη για το τι μπορεί να κερδίσει από το πλαίσιο BRICS. Είναι βέβαιο μόνο για το τι δεν μπορεί να κερδίσει από αυτό, όπως τα παραδοσιακά οφέλη ασφάλειας ή εμπορικών οφελών. Η Κίνα αντιπροσωπεύει περισσότερο από το 60 % του ΑΕΠ του ομίλου BRICS και η χώρα δεν χρειάζεται τις BRICS ως συμμαχία ασφάλειας. Το μέλλον των BRICS θα διαμορφωθεί σε μεγάλο βαθμό από τις επιλογές και τις δυνατότητες της Κίνας. Σύμφωνα με το όραμα του Προέδρου Σι Τζινπίνγκ, η Κίνα θα αναδείξει τα BRICS ως πλαίσιο συνεργασίας και μέσο για την αύξηση της σταθερότητας στο διεθνές περιβάλλον. Η κινεζική οικονομική υπεροχή στον όμιλο αντικατοπτρίζεται στις ατομικές συνεισφορές των χωρών στον CRA: η Κίνα έχει επενδύσει 41 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ η Βραζιλία, η Ρωσία και η Ινδία 18 δισεκατομμύρια δολάρια η κάθε μία και η Νότια Αφρική 5 δισεκατομμύρια δολάρια. Η Κίνα έχει αναλάβει παρόμοιο ηγετικό ρόλο στη δημιουργία του NDB. Η Κίνα βλέπει τον όμιλο ως έναν τρόπο για να ενισχύσει τη δύναμη των αναπτυσσόμενων χωρών μέσα στη

διεθνή υποδομή ανάπτυξης, ένας στόχος που είναι δύσκολο να υλοποιηθεί κάτω από την κυριαρχία του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας. Επιπλέον, η Κίνα ελπίζει να βρει μια νέα διέξοδο για τα αποθέματά της σε ξένο νόμισμα, παρέχοντας μια εναλλακτική λύση στις επενδύσεις της σε κρατικά ομόλογα των ΗΠΑ. Η νέα τράπεζα θα μπορούσε επίσης να επισπεύσει τη μεταρρύθμιση του δικού της χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κίνας, επιτρέποντας στις εμπορικές τράπεζες της χώρας να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό. Εάν η Κίνα συνεχίσει να παρέχει ισχυρή υποστήριξη στον όμιλο, τα BRICS θα μπορούσαν να αποτελέσουν σημαντικό οικονομικό παράγοντα με σημαντική δανειστική δύναμη. Αλλά αν η Κίνα είναι απρόθυμη, οι προοπτικές του ομίλου είναι λιγότερο λαμπρές. (Zhao Kejin, 2014)

Οι ΗΠΑ από την άλλη, στο τρίτο και τελευταίο σενάριο στο οποίο καταλήγουμε, προετοιμάζοντας την δική τους πολιτική διακυβέρνησης απέναντι στο μεγαθήριο της Ανατολής την Κίνα και εν συνεχεία στον όμιλο BRICS, θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικές για τη μεγαλύτερη παγίδα που έχει θέσει η ιστορία. Πρόκειται για την «Παγίδα Θουκυδίδη», που ανέφερε ο Κινέζος Πρόεδρος Xi Jinping και αφορά την προειδοποίηση του αρχαίου Έλληνα ιστορικού, ότι ένας πόλεμος μπορεί να εκραγεί εάν μια καθιερωμένη δύναμη (όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες) φοβάται υπερβολικά μια αυξανόμενη δύναμη (όπως η Κίνα). Στις μέρες μας, όταν αναφερόμαστε σε πόλεμο μεταξύ των δύο αυτών υπερδυνάμεων, δεν εννοούμε ένοπλη σύγκρουση, αλλά τον εμπορικό πόλεμο που λαμβάνει χώρα ανάμεσά τους εδώ και κάποια χρόνια και εξακολουθεί να συμβαίνει. Συγκεκριμένα, ο Ντόναλντ Τραμπ ξεκίνησε την προεδρία του ερευνώντας αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στην Κίνα και στη συνέχεια επιβάλλοντας δασμούς 25 % στο έθνος της Ασίας. Τέσσερα χρόνια αργότερα, τα τιμολόγια αυτά παραμένουν. Το σημερινό χάσμα ισχύος μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας είναι αρκετά μεγάλο και η ανάπτυξη της Κίνας ραγδαία. Ένα τέτοιο σενάριο, ωστόσο, θα ήταν καταστροφικό και για τις δύο πλευρές και φυσικά θα έπληττε και την ανάπτυξη του συνόλου BRICS. (Joseph S. Nye, 2017).

Κατάλογος Πηγών

Jim O’Neill, November 2001, "Building Better Global Economic BRICs", Global Economics paper No66, Goldman Sacks Economics Research.

<https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/build-better-brics.pdf>

Dominic Wilson, Roopa Purushothaman, October 2003, "Dreaming With BRICs : The Path to 2050", Global Economics paper No 99, Goldman Sacks Economics Research

<https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf>

Παναγιώτης Β. Ρουμελιώτης, Αθήνα 2006, "Παγκόσμια Οικονομική Διακυβέρνηση", Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη

Tim Marshall, 2015, "Prisoners of Geography", Μετάφραση Σπυρίδων Κατσούλας, Εκδόσεις Διόπτρα 2019

Manoj Singh, February 2015, "The 2007-2008 Financial Crisis in a review", available in

<https://www.investopedia.com/articles/economics/09/financial-crisis-review.asp>

Brics Joint Statistical Publication, Johannesburg S. Africa, 2018, available in

<https://www.statssa.gov.za/wp-content/uploads/2018/11/BRICS-JSP-2018.pdf>

Keeley B, 2015, "Income Inequality, The Gap between Rich and Poor", OECD Insights

https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/income-inequality_9789264246010-en#page4

Στατιστικά στοιχεία, ποσοστά %, διαγράμματα ανάπτυξης ΑΕΠ χωρών BRICS: World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files, available in

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

Joint Statement of the BRIC Countries’ Leaders (Yekaterinburg, Russia, June 16, 2009)

<https://infobrics.org/document/3/>

II BRIC Summit - Joint Statement, April 16, 2010 available in <https://www.unaoc.org/docs/II-BRIC-Summit.pdf>

eThekwini Declaration (Durban, RSA, March 27, 2013) <https://infobrics.org/document/15/>

2nd BRIC Summit of Heads of State and Government: Joint Statement (Fortaleza, Brazil, July 15, 2014) <https://infobrics.org/document/21/>

BRICS Information Portal, History of BRICS, <https://infobrics.org/page/history-of-brics/>

Era Dabla-Norris, Kalpana Kochhar, Nujin Suphaphiphat, Frantisek Ricka, Evidiki Tsounta, June 2015, "Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective", IMF NOTE

Guha, Ramachandra, 2012, "India: the next superpower?: will India become a superpower?", London School of Economics and Political Science, [http://eprints.lse.ac.uk/43442/1/India_will%20india%20become%20a%20superpower\(lse ro\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/43442/1/India_will%20india%20become%20a%20superpower(lse%20ro).pdf)

Congressional Research Service Report, China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States, Updated June 2019, available in <https://fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>

China Power Team. "Is Air Quality in China a Social Problem?" China Power. February 15, 2016. Updated August 26, 2020. <https://chinapower.csis.org/air-quality/>

IMF Working Paper, Inequality in Brazil: A regional perspective, by Carlos Góes and Izabela Karpowicz, 2017 file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/wp17225.pdf

42 Russia Economic Report, December 2019, World Bank Group <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33121/Weaker-Global-Outlook-Sharpens-Focus-on-Domestic-Reforms.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Russia Economic Report, World Bank Group, July 2020 <https://www.worldbank.org/en/country/russia/publication/rer>

India Executive Summary, December 2019, OECD Economic Surveys <file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/India-2019-OECD-economic-survey-brochure.pdf>

Harsh V. Pant, Nov 2019, "India and its BRICS dilemmas", Observer Research Foundation, <https://www.orfonline.org/research/india-and-its-brics-dilemmas-57891/>

The World Bank In China, China Overview, World Bank Group available in <https://www.worldbank.org/en/country/china/overview#1>

OECD Economic Surveys: South Africa 2017 https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-south-africa-2017_eco_surveys-zaf-2017-en#page16

The Observatory of Economic complexity, South Africa trade, 2018 data
<https://oec.world/en/profile/country/zaf>

South Africa Overview, World Bank Group, updated October 2019
<https://www.worldbank.org/en/country/southafrica/overview>

Jim O'Neil, updated 2019, Are the BRICs still relevant to understand today's world?, <https://spectator.clingendael.org/en/publication/are-brics-still-relevant-understand-todays-world>

Nye Joseph, January 2017, "The Kindleberger Trap." Project Syndicate
<https://www.belfercenter.org/publication/kindleberger-trap>

6 authors, including: Manuchehr Shahronhi, Krishnan Dandapani, March 2017, The evolution and future of the BRICS: Unbundling politics from economics, Global Finance Journal
file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/TheEvolutionandFutureofBRICSV611042016-1.pdf

Wenjie Chen, Mico Mrkaic, and Malhar Nabar, 2019, IMF Working Paper, The Global Economic Recovery 10 Years After the 2008 Financial Crisis,
file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/WPIEA2019083-1.pdf

Kyunga Na. Young-Hee Kang, Yang Sok Kim, 2018, The Effect of Corporate Governance on the Corruption of Firms in BRICs (Brazil, Russia, India & China) <https://www.mdpi.com/2076-0760/7/6/85/htm>

Doaa Mohamed Salman Abdou, Nadeen Sherif El Adawy, BRICS Challenges: Economic Position, Tourism and Environmental, October 2018
https://www.researchgate.net/publication/328583578_BRICS_Challenges_Economic_Position_Tourism_and_Environmental

Martin Russell, External Policies Unit, Members' Research Service, July 2018, Seven economic challenges for Russia,
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/625138/EPRS_IDA\(2018\)625138_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/625138/EPRS_IDA(2018)625138_EN.pdf)

Leslie Maasdorp, 2019, BRICS' New Development Bank turns four: what has it achieved?,
<https://www.weforum.org/agenda/2019/09/brics-new-development-bank-four-sustainability/>

David E. Bloom, David Canning, and Dean T. Jamison, Mar 2004, Health, Wealth, and Welfare
<https://www.elibrary.imf.org/view/journals/022/0041/001/article-A006-en.xml>

Kejin, Zhao (2014) 'The Limits of Cooperation among BRICS Countries.' Carnegie-Tsinghua Center (blog). 2014. <https://carnegietsinghua.org/2014/12/01/limits-of-cooperation-amongbrics-countries-pub-57341>.